

TÜM YÖNLERİYLE ASGARİ GEÇİM İNDİRİMİ UYGULAMASI¹

İmdat TÜRKAY
Gelir İdaresi Grup Başkanı

ÖZET

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununda yer alan “Asgari geçim indirimi” uygulamasına göre, tam mükellef gerçek kişilerin elde ettiği ücretin gerçek usulde vergilendirilmesinde asgarî geçim indirimi uygulanmaktadır. Ücret gelirlerinin gerçek usulde vergilendirilmesi ise ya yıl içinde işverenler tarafından ödemenin yapıldığı anda tevkif suretiyle ya da ücretliler tarafından yıllık beyanname vermek suretiyle gerçekleşmektedir. Asgari geçim indirimi tutarı, ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan asgarî ücretin yıllık brüt tutarına ücretlinin kendisi, eşi ve çocuklarının durumu dikkate alınarak belirlenen oranların uygulanmasıyla bulunan tutarın, gelir vergisi tarifesinin birinci gelir dilimine karşılık gelen oranla çarpımı sonucu yıllık ve aylık olarak hesaplanmaktadır. İşverenler tarafından hesaplanan asgari geçim indirimi tutarı, çalışanlara ödenen aylık ücret tutarı üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilmek suretiyle ilgili ayda ücretliye ödenmekte ve bu tutarlar işverenler tarafından aylık veya üç aylık muhtasar beyannameye tevkif suretiyle kesilen vergiler toplamından mahsup edilmektedir.

Anahtar kelimeler: İşveren, ücretli, gerçek usulde ücret, asgari geçim indirimi oranı, asgari geçim indirimi.ni

MINIMUM LIVING ALLOWANCE WITH ALL ASPECTS

ABSTRACT

According to the application of “Minimum living allowance” in the Income Tax Law no. 193, the minimum living allowance is applied when the wages of full taxpayer real persons are taxed in actual earnings basis. Taxation of wage income on actual earnings basis is made either by withholding by employers

¹ Bu yazıda yapılan açıklamalar, tamamıyla yazarına ait olup hiçbir şekilde yazarın çalıştığı kurumunu bağlamaz, kurumunun görüşü olarak kullanılamaz ve değerlendirilemez.

*Hakem denetiminden geçmiştir.

at the time of payment during the income year or by submitting annual tax return by wage earners. The minimum living allowance amount is calculated annually and monthly by multiplying by the rate that is applied on the first income bracket to the amount found applying the rates determined considering the situation of wage earners itself, spouse and children, to the annual gross amount of the minimum wage determined at the beginning of the calendar year in which the wage is obtained. The minimum living allowance amount calculated by employers is paid to employees on relevant month by deducting from the income tax calculated on the monthly wage paid to the employees and these amounts are deducted from the sum of withholding tax on the monthly or quarterly withholding tax return.

Keywords: employer, wage earner, wage income on actual earnings basis, minimum living allowance rate, minimum living allowance.

GİRİŞ

Bilindiği üzere, 5615 sayılı Kanunla² 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 32 nci maddesinde yapılan düzenleme ile ücretin gerçek usulde vergilendirilmesinde “Asgari geçim indirimi” sistemi getirilmiş ve bu sistem 01.01.2008 tarihinden itibaren yaklaşık on yıldır uygulanmaktadır. Asgari geçim indirimi uygulaması, vergi hukukunda önemli kuramlardan biri olan “ayırma kuramı” gereğince Türk Gelir Vergisi Sistemine dahil edilmiş ve Avrupa Birliği müktesebatı ile uyumlu ve çağdaş vergi kanunlarının çoğunda yer alan ve mükellefin medeni halini de vergileme yönünden dikkate alan bir sistem olarak uygulanmaya devam etmektedir. Asgari geçim indirimi uygulamasından ücretleri gerçek usulde vergilendirilen tam mükellef gerçek kişiler yararlanmakta olup dar mükellefiyet kapsamında ücret geliri elde edenler bu uygulamanın kapsamı dışında bulunmaktadır.

Günümüzde OECD ülkelerinin birçoğunun vergi sistemlerinde asgari geçim indirimi uygulamaları ya da benzer indirimler tüm mükelleflere yönelik olarak uygulanmaktadır. Türk Gelir Vergisi Sisteminde yaklaşık 10 yıldır uygulanmakta olan asgari geçim indirimi uygulaması ise sadece gerçek usulde ücret geliri elde eden ücretlilere uygulanmaktadır. Türkiye genelinde bir işverene bağlı olarak çalışan ve gerçek usulde ücret geliri elde eden milyonlarca büyük bir çalışan kesimi ilgilendiren asgari geçim indirimi sisteminden, ücret seviyesi ne olursa olsun, medeni durumları ve çocuk sayıları aynı olan tüm ücretliler eşit miktarda yararlanmaktadır. Bu çalışmada işverenleri ve gerçek

2 04.04.2007 tarih ve 26483 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

usulde ücret geliri elde eden ücretlileri ilgilendiren asgari geçim indirimi uygulamasının sorunsuz bir şekilde uygulanabilmesi için uygulamanın usul ve esasları ile tarafların sorumlulukları hakkında açıklamalar yapılacaktır.

1. ÜCRET GELİRİNİN KAPSAMI

İşverenler; hizmet erbabını işe alan, emir ve talimatları dahilinde çalıştıran gerçek ve tüzel kişilerdir. Ücret ise; işverene tabi ve belirli bir işyerine bağlı olarak çalışanlara hizmet karşılığı verilen para ve ayınlar (hizmet karşılığının mal olarak verilmesi) ile sağlanan ve para ile temsil edilebilen (konut, araç sağlanması vb.) menfaatlerdir. Ücretin ödenek, tazminat, kasa tazminatı (mali sorumluluk tazminatı), tahsisat, zam, avans, aidat, huzur hakkı, prim, ikramiye, gider karşılığı veya başka adlar altında ödenmiş olması veya bir ortaklık ilişkisi niteliğinde olmamak şartı ile kazancın belli bir yüzdesi şeklinde tayin edilmiş bulunması ücretin niteliğini değiştirmez. Ayrıca Gelir Vergisi Kanununda, aşağıda yazılı ödemeler de ücret olarak kabul edilmektedir.

- Kanunla kurulan emekli sandıkları ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20 inci maddesinde belirtilen sandıklar tarafından ödenen ve en yüksek Devlet memuruna yapılan en yüksek ödeme tutarını aşan emekli, malûliyet, dul ve yetim aylıkları.
- Daha önce yapılmış veya gelecekte yapılacak hizmetler karşılığında verilen para ve ayınlarla sağlanan menfaatler.
- TBMM, İl Genel Meclisi ve Belediye Meclisi üyeleri ile özel kanunlarına veya idari kararlara göre kurulan daimi veya geçici bütün komisyonların üyelerine ve yukarıda sayılanlara benzer diğer kişilere bu sıfatları dolayısıyla ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler.
- Yönetim ve Denetim Kurulları başkanı ve üyeleriyle, tasfiye memurlarına bu sıfatları dolayısıyla ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler.
- Bilirkişilere, resmi arabuluculara, eksperlere, spor hakemlerine ve her türlü yarışma jürisi üyelerine ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler.
- Sporculara transfer ücreti veya sair adlarla yapılan ödemeler ve sağlanan menfaatler.

Herhangi bir ödemenin ücret olarak kabul edilebilmesi için gerekli olan ilk unsur çalışanın işverene tabi olmasıdır. İşveren, hizmet erbabını işe alan, emir ve talimatları dahilinde çalıştıran gerçek ve tüzel kişilerdir. Çalışanın işverene bağlılığı, fiili olabileceği gibi kanun, tüzük, yönetmelik veya sözleşmelerle de saptanmış olabilmektedir.

2. ÜCRET ÖDEMELERİNİN TEVKİF SURETİYLE VERGİLENDİRİLMESİ

Ücretin hizmet erbabına ödenmesi sırasında sorumlular (işverenler) tarafından verginin kesilerek Gelir İdaresine yatırılmasına kesinti (tevkifat) usulü denilmektedir. Gerçek usulde elde edilen ücretlerin vergilendirilmesi esas olarak bu yöntemle yapılmaktadır.³ Ücret gelirlerinin vergilendirilmesinde ilke olarak gerçek usul kabul edilmiştir. Gelir vergisi, gelirin gerçek ve safi tutarı üzerinden alınmaktadır. Bazı ücret gelirleri, Gelir Vergisi Kanununda veya diğer özel kanunlarda kısmen veya tamamen istisna edilmiş olup istisna uygulamasında ücret geliri elde eden kişilerin durumu da etkili olmaktadır. İstisna kapsamında olmayan ücret gelirleri gerçek usulde tevkif suretiyle vergilendirilmektedir.

Ücret geliri tevkifata tabi tutulmadan önce, ücretin safi tutarının bulunması gerekmektedir. Ücretin safi tutarı ise, işveren tarafından verilen para ve ayınlarla sağlanan yararlar toplamından (yani ücretin gayrisafi tutarından) Gelir Vergisi Kanununda belirtilen indirimlerin uygulamasından sonra kalan miktardır. Daha sonra, işverenler tarafından hizmet erbabına yapılan ücret ve ücret kapsamındaki ödemelerden tevkifat yapmak zorunda olan işverenler tarafından vergi tevkifatı yapılmakta ve sorumlu sıfatıyla muhtasar beyanname ile Gelir İdaresine beyan edilmektedir. Ancak, genel bütçeye dahil idare ve müesseseler yaptıkları vergi tevkifatı için beyanname vermezler.

3. ASGARİ GEÇİM İNDİRİMİ UYGULAMASI

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununa 2008 yılında eklenen ve onuncu yılına giren asgari geçim indirimi uygulaması sadece gerçek usulde ücret geliri elde eden ücretlilere uygulanmaktadır. Uygulama gerek işverenler gerekse ücretliler açısından çok önemli bir öneme sahip olup haksız yere fazla veya eksik olarak asgari geçimin indirimi tutarının hesaplanmaması ve ödenmemesi için her iki tarafında bilmesi ve yerine getirmesi gereken sorumlulukları vardır.

3 Diğer ücret gelirlerinin vergilendirilmesi GVK'nın 64 üncü maddesine göre yapılmakta olup, diğer ücretlilerin vergisi vergi daireleri tarafından hesaplanmakta ve vergi karnelerine yazılmaktadır. Bu kişilerin yıllık beyanname vermesi söz konusu değildir.

Şimdi sistemin doğru ve etkin bir şekilde çalışması için uygulamanın usul ve esaslarını etraflıca inceleyelim.

3.1. Asgari Geçim İndirimine İlişkin Yasal Hükümler

193 sayılı GVK'nın 32 nci maddesinde yer alan "asgari geçim indirimi" uygulamasına göre; ücretin gerçek usulde vergilendirilmesinde asgarî geçim indirimi uygulanmaktadır. Asgarî geçim indirimi, ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgarî ücretin yıllık brüt tutarının; mükellefin kendisi için %50'si, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için %10'u, çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere ilk iki çocuk için %7,5, üçüncü çocuk için %10, diğer çocuklar için %5'idir. Gelirin kısmî döneme ait olması halinde, ay kesirleri tam ay sayılmak suretiyle bu süreye isabet eden indirim tutarları esas alınmaktadır. Asgarî geçim indirimi, bu fıkraya göre belirlenen tutar ile GVK'nın 103 üncü maddedeki gelir vergisi tarifesinin birinci gelir dilimine uygulanan oranın (%15) çarpılmasıyla bulunan tutarın, hesaplanan vergiden mahsup edilmesi suretiyle uygulanmaktadır. Mahsup edilecek kısmın fazla olması halinde hak sahibine iade yapılmaz.

İndirimin uygulamasında «çocuk» tabiri, mükellefle birlikte oturan veya mükellef tarafından bakılan (nafaka verilenler, evlat edinilenler ile ana veya babasını kaybetmiş torunlardan mükellefle birlikte oturanlar dâhil) 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmamış çocukları, «eş» tabiri ise, aralarında yasal evlilik bağı bulunan kişileri ifade etmektedir. İndirim tutarının tespitinde mükellefin, gelirin elde edildiği tarihteki medenî hali ve aile durumu esas alınır. İndirim, yukarıdaki oranlara göre hesaplanan tutarları aşmamak kaydıyla, ücret geliri elde eden aile fertlerinden her biri için ayrı ayrı, çocuklar için eşlerden yalnızca birisinin gelirineline uygulanır. Boşananlar için indirim tutarının hesabında, nafakasını sağladıkları çocuk sayısı dikkate alınmaktadır.

Ücretlerin vergilendirilmesinde asgari geçim indirimi uygulandıktan sonra, varsa teşvik amaçlı diğer indirim ve istisnalar dikkate alınır. Bakanlar Kurulu, indirim konusu yapılacak toplam tutarın asgarî ücretin yıllık brüt tutarını aşmaması şartıyla asgarî geçim indirimi oranlarını artırmaya veya kanunî oranına kadar indirmeye yetkilidir.

Maliye Bakanlığınca, asgarî geçim indiriminin uygulama dönemleri ve mahsup şekli ile diğer hususlara ilişkin usul ve esaslar ise 265 seri nolu Ge-

lir Vergisi Genel Tebliği⁴ ile belirlenmiştir. Daha sonra, 5084 sayılı Kanun kapsamında gelir vergisi stopajı teşvikinden yararlanan işverenlerce istihdam edilen ücretlilerin asgari geçim indirimini karşısındaki durumuna ilişkin açıklamalar 267 seri nolu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde⁵ yapılmıştır. Son olarak da konu hakkında yayımlanan 272 seri nolu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde⁶, gelir vergisi stopajı teşviki öngörülen yerlerde ücretli olarak çalışan işçilerin ücret gelirleri üzerinden hesaplanan gelir vergisinden, asgari geçim indirimini mahsubunun yapılması ve bu mahsup uygulandıktan sonra da ilgili kanunlarda yer alan teşvik amaçlı indirim ve istisnaların uygulamasına ilişkin açıklamalar yapılmıştır. İlave asgari geçim indirimini uygulamasına ilişkin olarak GVK'nın geçici 86 ncı maddesine eklenen hükümlerle ilgili gerekli açıklamalar ise 294 seri nolu GV Genel Tebliğinde⁷ yapılmıştır.

3.2. Asgari Geçim İndiriminden Yararlanacak Ücretliler

Gerçek usulde vergilendirilen ücret geliri elde eden ücretlilerin asgari geçim indiriminden yararlanması mümkün bulunmaktadır. GVK'nın 64 üncü maddesinde belirtilen “diğer ücretlilerin” elde ettikleri ücretler, gerçek usulde vergilendirilmediğinden, asgari geçim indiriminden yararlanamazlar. Bu sistemden gerçek usulde vergilenmiş ücret geliri olan tam mükellef gerçek kişiler (dar mükellefler hariç) yararlanabilmekte olup tam mükellef gerçek kişinin Türk veya yabancı uyruklu olmasının bir önemi bulunmamaktadır. Buna göre özetlemek gerekirse asgari geçim indiriminden;⁸

- ✓ Ücretleri gerçek usulde vergilendirilen tam mükellef gerçek kişiler (Diğer bir ifade ile ücretleri tevkif suretiyle vergilendirilen tam mükellef kişiler),
- ✓ *Tevkifata tabi tutulmamış ücret gelirlerini yıllık beyanname ile bildirenler,*
- ✓ *Gelir Vergisi Kanununun 61 inci maddesi kapsamında ücret kapsamında değerlendirilen ücret geliri elde edenler (Örneğin; sosyal güvenlik destekleme primi ödemek suretiyle çalışanlar ile kurumların yönetiminde görevli olanlar),*

yararlanabilir.

4 04.12.2007 tarihli ve 26720 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

5 24.06.2008 tarihli ve 26916 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

6 12.08.2009 tarih ve 27317 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

7 28.10.2016 tarih ve 29871 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

8 <http://www.gib.gov.tr/yaritim-ve-kaynaklar/sikca-sorulan-sorular>, erişim tarihi: 15.04.2017.

Ücret geliri elde edenlerin asgarî geçim indiriminden yararlanabilmesi için elde ettikleri ücretlerin, gerçek usulde tespit edilerek vergilendirilmesi gerekmektedir. GVK'nın 94 üncü maddesine göre tevkifata tabi olmayan ve bu nedenle aynı Kanununun 95 inci maddesine istinaden ücret gelirlerini yıllık beyanname ile beyan eden ücretliler de asgari geçim indiriminden, yıllık beyanname üzerinden yararlanma imkanına sahiptirler. Bu uygulamada esas olan ücretlinin gerçek usulde ücret geliri elde etmesidir. Ücretli olarak çalışıp gerçek usulde ücret geliri elde eden bir kişinin, bir şirketinin olması veya bir şirkete ya da ücret geliri elde ettiği şirkette ortak olması halinde genel hükümlere uymak kaydıyla asgari geçim indiriminden yararlanmasına engel değildir. Önemli olan, gerçek usulde ücret gelirinin elde edilmiş olmasıdır.

3.3. Asgari Geçim İndirimi Uygulamasından Yararlanamayacak Ücretliler

Asgari geçim indirimini uygulamasından ücretleri gerçek usulde vergilendirilen gerçek kişiler yararlanacak olup, ücretlerinden gelir vergisi tevkifatı yapılmayanların asgari geçim indirimini uygulamasından yararlanması mümkün değildir. Buna göre;

- ✓ Ücretleri diğer ücret kapsamında vergilendirilen hizmet erbabı,
- ✓ Ücret geliri elde etmeyen diğer gerçek kişiler,
- ✓ *Başka bir kanun hükmü (4490 Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu, 4691 Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu vb.) uyarınca ücretlerinden gelir vergisi tevkifatı yapılmayanlar,⁹*
- ✓ *Dar mükellefiyet kapsamında ücret geliri elde edenler, yararlanamazlar.*

GVK'nın 64 üncü maddesine göre, aşağıda yazılı hizmet erbabının ücretleri diğer ücret kapsamında vergilendirilmektedir. Dolayısıyla, diğer ücret geliri elde eden ücretlilerin asgari geçim indiriminden yararlanması mümkün değildir.

- ✓ *Kazançları basit usulde tespit edilen ticaret erbabının yanında çalışanlar,*

9 Gelir Vergisi Kanununda yer alan hüküm gereğince veya başka bir kanun hükmü uyarınca ücretlerinden gelir vergisi tevkifatı yapılmayan ücretlilerin asgari geçim indiriminden yararlanması mümkün değildir. Çünkü, ortada bir vergi matrahı ve tevkif yoluyla kesilen gelir vergisi olmadığı için bu sistemin uygulanması mümkün değildir.

- ✓ Özel hizmetlerde çalışan şoförler,
- ✓ Özel inşaatlarda çalışan işçiler,
- ✓ *Gayrimenkul sermeyi iradı sahibi yanında çalışanlar,*
- ✓ *Gerçek ücretlerinin tespitine imkan olmaması sebebiyle, Danıştay'ın müspet mütalaasıyla, Maliye Bakanlığınca bu kapsama alınanlar.*

Konut kapıcı ücretlerinin durumu: Asgari geçim indirimi uygulamasından ücretleri gerçek usulde vergilendirilen gerçek kişiler yararlanabilmektedir. Bu nedenle, elde ettikleri ücretlerinden gelir vergisi tevkifatı yapılmayanların asgari geçim indirimi uygulamasından yararlanması mümkün değildir. GVK'nın 23/6 üncü maddesi gereğince, konut kapıcı ücretlerinden gelir vergisi kesintisi yapılmadığından, gerçek usulde vergilendirilmeyen konut kapıcılarının bu sistemden yararlanması mümkün değildir.

3.4. Ücret Kapsamında Yapılan Ödemelerde (Fazla Mesai ve Huzur Hakkı Ücreti Gibi) Asgari Geçim İndirimi Uygulaması

Asgari geçim indirimi uygulamasından ücretleri gerçek usulde vergilendirilen gerçek kişiler yararlanmakta olup elde edilen ücret gelirine asgari geçim indirimi sisteminin uygulanabilmesinin temel şartı ise ücret gelirinin gerçek usulde vergilendirilmesidir. Çeşitli sebeplerle, örneğin engellilik indiriminden dolayı aylık ücret matrahı kalmaması nedeniyle gelir vergisi tevkifatı yapılmayan bir ücretlinin, ilgili ayda fazla mesai ücreti elde etmesi ve bu mesai ücretinin de gelir vergisi kesintisine tabi tutulması halinde, bu ücretlinin fazla mesai ücretinden kesilen gelir vergisi tutarını geçmemek üzere, asgari geçim indirimi uygulamasından yararlanması mümkün bulunmaktadır. İşverenler tarafından meclis üyelerine, komisyon üyelerine veya yönetim kurullarında görevli bulunan kişilere ödenen huzur hakkı adı altında yapılan ücret ödemeleri, Gelir Vergisi Kanununa göre ücret kapsamında değerlendirilmekte ve ödemeler üzerinden gelir vergisi tevkifatı yapılmaktadır. Dolayısıyla, gerçek usulde elde edilen ücret ve ücret kapsamındaki tüm ödemeler asgari geçim indirimi uygulamasının kapsamı dahilinde bulunmaktadır.

3.5. Asgari Geçim İndirimi Oranları ve Hesaplanması

Yıllık olarak ücretliye ödenecek asgari geçim indirimi tutarının hesaplanması; **AGİ Yıllık Tutarı = (Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı X AGİ Oranı)**

X %15 formülü ile bulunmaktadır. Asgari geçim indiriminin yıllık tutarı, ücretlinin asgari geçim indiriminden bir yıl boyunca faydalanacağı net menfaattir. Aylık yapılan ücret ödemelerinde ise asgari geçim indirimi, hesaplanan yıllık tutarın 12'ye bölünmesi suretiyle uygulanacak ve bir ay içerisinde yararlanılabilecek asgari geçim indirimi tutarı, yıllık olarak hesaplanan tutarın 1/12'sini geçemeyecektir. Bu durumda, asgari ücretin aylık tutarı ise; **AGİ Aylık Tutarı=AGİ Yıllık Tutarı/12** formülü ile bulunacaktır. Asgari geçim indiriminin uygulama dönemleri ve mahsup şekli ile diğer hususlar 265 seri nolu GVGT ile belirlenmiştir.

GVK'nın 32 nci maddesinde yer alan hükme ve 265 seri no.lu GVGT'de yapılan açıklamalar göre; asgari geçim indirimi, ücretin elde edildiği takvim yılı başında belirlenen 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin yıllık brüt tutarına;

Ücretlinin kendisi için	%50
Çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için	%10
Çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere ilk 2 çocuk için	%7,5
Üçüncü çocuk için	%10
Diğer çocuklar için	%5

olmak üzere ücretlinin şahsi ve medeni durumu dikkate alınarak hesaplanan indirim oranlarının uygulanması sonucu bulunacak tutarın, GVK'nın 103 üncü maddesinde yer alan *Gelir Vergisi tarifesinin birinci gelir dilimine uygulanan oranla (%15)* çarpılması sonucu bulunacak indirim tutarının 1/12'sinin aylık olarak hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilmesi suretiyle bulunacaktır. Hesaplanan bu tutar ise ödenecek vergiden mahsup edilecektir. Ancak, ödenecek asgari geçim indirimi tutarı hiçbir şekilde aylık asgari ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisinden fazla olamayacaktır.

Asgari geçim indiriminin yıllık tutarı, her ücretli için takvim yılı başında geçerli olan asgari ücret üzerinden hesaplanan yıllık vergi tutarını aşamayacak ve yılı içerisinde asgari ücret tutarında meydana gelen değişiklikler, asgari geçim indirimi uygulamasında dikkate alınmayacaktır. Asgari geçim indirimi tutarının, ücretlinin aylık hesaplanan vergisinden fazla olması halinde, fazlası dikkate alınmayacaktır. Dolayısıyla, ücretlinin yararlanacağı aylık asgari geçim indirimi tutarı, aylık asgari ücret tutarı üzerinden hesaplanan aylık vergi tutarını aşamayacaktır.

3.5.1. 2017 Yılına ait asgari geçimin indirimi tutarlarının hesaplanması

Bilindiği üzere, Asgari Ücret Tespit Komisyonu tarafından milli seviyede tek asgari ücret 01.01.2017-31.12.2017 tarihleri arasında günlük 59,25 Türk Lirası olması kararlaştırılmıştır. Böylece, asgari ücretin aylık brüt tutarı ($59,25 \times 30 = 1.777,50$ TL) olmuştur. 2017 Yılında gerçek usulde ücret geliri elde eden ücretlilere ödenecek asgari geçim indirimi tutarı, ücretin elde edildiği 2017 takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin yıllık brüt tutarına ($1.777,50 \times 12 = 21.330$ TL) belirtilen oranların uygulanması ile bulunan tutarın, gelir vergisi tarifesinin birinci gelir dilimine karşılık gelen oranla (%15) çarpımı sonucu bulunmaktadır.

Dolayısıyla, asgari geçim indirimi tutarının hesaplanmasında, yukarıdaki formülde yer alan asgari ücretin yıllık brüt tutarı olarak, ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin yıllık brüt tutarı olarak ($1.777,50 \times 12 = 21.330$ TL'nin dikkate alınması gerekmekte olup, hesaplamalarda bu tutar 12 ay boyunca kullanılacaktır.¹⁰

2017 Yılında asgari ücretin brüt tutarı üzerinden hesaplanan gelir vergisi tutarı aylık 226,63 TL olduğundan, ücretliye ödenecek asgari geçim indirimi hiçbir şekilde aylık 226,63 TL'yi aşamayacaktır. Ücretlinin bu tutarda asgari geçim indiriminden yararlanabilmesi için de hesaplanacak asgari geçim indirimi oranı %85'e denk gelmektedir. Bu orana (%85) ise ücretlinin iki şekilde ulaşması mümkün olmaktadır.

<p><u>1) Evli, eşi çalışmayan ve 3 çocuklu ücretlinin asgari geçim indirimi oranı:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Ücretlinin kendisi için %50 ✓ Çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için %10 ✓ Çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere ilk 2 çocuk için %7,5 <p>olduğundan toplam ($\%7,5 \times 2 =$) %15</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ 3. Çocuk için %10 	%85
--	------------

¹⁰ İmdat Türkay, Asgari Ücret/Asgari Geçim İndirimi İlişkisi ve 2017 Yılı AGİ Tutarları, Yaklaşım, Şubat 2017, s.290.

<p><u>2) Evli, eşi çalışan ve 5 çocuklu ücretlinin asgari geçim indirimi oranı:</u></p> <p>✓ Ücretlinin kendisi için %50</p> <p>✓ Çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere ilk 2 çocuk için %7,5 olduğundan ($7,5 \times 2 =$) %15</p> <p>✓ 3. Çocuk için %10</p> <p>✓ Diğer çocuklar için %5 olduğundan son 2 çocuk için %10</p>	%85
---	------------

Örnek 1: Bekar ve çocuksuz bir asgari ücretlinin 2017 yılı Ocak ayında yararlanacağı yıllık ve aylık asgari geçim indirimi tutarları şöyle hesaplanmaktadır.

2017 Yılı aylık brüt asgari ücret tutarı	1.777,50 TL
2017 Yılı asgari ücretin yıllık brüt tutarı ($1.777,50 \times 12 =$)	21.330,00 TL
Ücretlinin asgari geçim indirimi oranı	%50
-Ücretlinin kendisi için %50	
Asgari geçim indirimine esas tutar ($21.330 \times 50 =$)	10.665,00 TL
Asgari geçim indiriminin yıllık tutarı ($10.665 \times 15 =$)	1.599,75 TL
Asgari geçim indirim aylık tutarı ($1.599,75 / 12 =$)	133,31 TL

2017 Yılından geçerli olan ve çalışan işçiler için belirlenmiş aylık brüt asgari ücret 1.777,50 TL, yıllık brüt asgari ücret ise ($1.777,50 \times 12 =$) 21.330 TL olmaktadır. Bu tutara asgari geçim indirimi oranı olan %50 oranı uygulandığında hesaplanan 10.665 TL'ye, gelir vergisi tarifesinin birinci gelir dilimine karşılık gelen %15 oranı uygulanacaktır. Bu durumda, ücretliye ödenecek yıllık asgari geçim indirimi tutarı 1.599,75 TL olmaktadır. 2017 yılında ücretliye ödenen ücret geliri üzerinden hesaplanan gelir vergisinden aylık olarak ($1.599,75 / 12 =$) 133,3 TL asgari geçim indirimi tutarı mahsup edilerek ücretliye ödenmiş olacaktır.

Örnek 2: 2017 Ocak ayında asgari ücretli olarak çalışan bir hizmet erbabının eşi serbest meslek faaliyetinde bulunmakta olup 5, 12 ve üniversitede okuyan 20 yaşında toplam üç çocuğu bulunmaktadır. Ocak/2017 ayında ücretlinin yararlanacağı asgari geçim indirimi tutarı şöyle hesaplanacaktır. GVK'nın 32 nci maddesine göre, ücretlinin 3 çocuğu da sistem kapsamında asgari geçim indirimi oranının tespitinde dikkate alınacaktır.

2017 Yılında asgari ücretin yıllık brüt tutarı (1.777,50X12=)	21.330,00 TL
Asgari geçim indirimi oranı - Mükellefin kendisi için %50 - Mükellefin eşi için %10 - Mükellefin çocukları için %25 (İlk 2 çocuk için %7,5X2= %15+3. çocuk için %10)	%85
Asgari geçim indirimine esas tutar (21,330X%85=)	18.130,50 TL
Asgari geçim indiriminin yıllık tutarı (18.130,50X%15=)	2.719,58 TL
Asgari geçim indirim aylık tutarı (2.719,58/12=)	226,63 TL

Hesaplanan yıllık asgari geçim indirimi tutarının 1/12'si olan (2.719,58/12=) 226,63 TL aylık olarak hesaplanan gelir vergisi tevkifatı tutarından mahsup edilerek ücretliye yansıtılacaktır. Görüldüğü üzere evli, eşi çalışmayan ve üç çocuğu bulunan bir asgari ücretlinin Ocak/2017 ayında yararlanacağı asgari geçim indirimi tutarı, 2017 yılında geçerli olan aylık brüt asgari ücret tutarından kesilen gelir vergisi tutarı olan 226,63 TL kadar olmaktadır. Yani evli, eşi çalışmayan ve 3 çocuklu bir asgari ücretli çalışan, asgari ücret üzerinden kesilen gelir vergisi tutarı kadar, asgari geçim indiriminden yararlanabilmektedir.

Örnek 3: Eşi çalışmayan ve 2 çocuğu bulunan ücretli Bay (C)'nin 2017/ Ocak ayında yararlanabileceği asgari geçim indirimi tutarı şu şekilde hesaplanacaktır.¹¹

2017 Yılında asgari ücret yıllık brüt tutarı (1.777,50 X 12=)	21.330 TL
Mükellefin asgari geçim indirimi oranı - Mükellefin kendisi için %50 - Mükellefin eşi için %10 - Mükellefin çocukları için (%7,5 + %7,5) %15	%75
Asgari geçim indirimine esas tutar (21.330 X %75=)	15.997,50 TL
Asgari geçim indiriminin yıllık tutarı (15.997,50 X %15=)	2.399,62 TL
Asgari geçim indiriminin aylık tutarı (2.399,62/12=)	199,97 TL

11 www.gib.gov.tr/Rehberler/GVK) Ücret Geliri Elde Edenler İçin Vergi Rehberi 2017, Yayın No: 246.

3.5.2. 2017 Yılında Ücretlilere Ödenecek Asgari Geçim İndirimi Tutarları

2017 Yılında ücretlinin medeni durumu, çocuk sayısı ve eşin çalışıp çalışmamasına göre alabileceği en düşük ve en yüksek asgari geçim indirimi tutarları şöyledir.¹²

ASGARİ GEÇİM İNDİRİMİNİN HESAPLANMASINA İLİŞKİN TABLO				
(Asgari ücret; 2017 yılı için aylık brüt 1.777,50 TL, yıllık 21.330,00 TL olarak belirlenmiştir.)				
		MATRAH (TL)	İNDİRİM TUTARI (TL)	AYLIK TUTAR (TL)
ÜCRETLİNİN MEDENİ DURUMU (1)	ORAN (%) (2)	(Yıllık Brüt Asgari Ücret X AGİ Oranı) (3)	[(3) X%15] (4)	[(4)/12] (5)
Bekar	50	10.665,00	1.599,75	133,31
Evli eşi çalışmayan	60	12.798,00	1.919,70	159,98
Evli eşi çalışmayan 1 çocuklu	67,5	14.397,75	2.159,66	179,97
Evli eşi çalışmayan 2 çocuklu	75	15.997,50	2.399,62	199,97
Evli eşi çalışmayan 3 çocuklu*	85	18.130,50	2.719,57	226,63
Evli eşi çalışan	50	10.665,00	1.599,75	133,31
Evli eşi çalışan 1 çocuklu	57,5	12.264,75	1.839,71	153,31
Evli eşi çalışan 2 çocuklu	65	13.864,50	2.079,67	173,31
Evli eşi çalışan 3 çocuklu	75	15.997,50	2.399,62	199,97
Evli eşi çalışan 4 çocuklu	80	17.064,00	2.559,60	213,30
Evli eşi çalışan 5 çocuklu*	85	18.130,50	2.719,57	226,63
*Asgari ücretin 2017 yılı gelir vergisi tutarı aylık 226,63 TL olduğundan, asgari geçim indirimi 2017 yılında aylık 226,63 TL'yi aşamayacaktır.				

Yukarıda ki tabloda da görüldüğü üzere, en düşük asgari geçim indirimi tutarı; bekar ücretli ile evli, eşi çalışan ve çocuksuz asgari ücretlide 133,31 TL olmaktadır. En yüksek asgari geçim indirimi tutarı ise; evli, eşi çalışmayan ve

12 <http://www.gib.gov.tr/yarim-ve-kaynaklar/sikca-sorulan-sorular>, erişim tarihi: 15.04.2017.

3 çocuklu asgari ücretli ile evli, eşi çalışan ve 5 çocuklu asgari ücretlide 226,63 TL olmaktadır.¹³

3.6. Ücretliler Tarafından Aile Durumu Bildiriminin Doldurulması

Uygulamadan yararlanmak isteyen ücretliler, “Aile Durumu Bildirimi” ni doldururken dikkat etmeleri gereken hususlar söz konusu Bildirimde de belirtildiği üzere şöyledir;

- ✓ Bu Bildirim, işverenlerce muhteviyatına uygun olarak çoğaltılıp kullanılabilir.
- ✓ Bildirim, ilk işe girişte verilecek olup, çalışanın asgari geçim indiriminden yararlanan eş veya çocuk durumunda bir değişiklik meydana gelmesi halinde bildirim yeniden verilecektir,
- ✓ Bildirim ilk işe girişte verilmekle beraber, işverenler uygulamayı doğru yapmak ve hataya sebebiyet vermemek için uygulamanın ilk başlangıcından önce ücretlilerden bildirim doldurmalarını isteyeceklerdir,
- ✓ Nafakasını sağladıkları çocuklara ait asgari geçim indiriminden yararlanacak olan eş tarafından, mahkeme ilamının onaylı bir örneği bildirimde eklenecektir,
- ✓ Çocuklar, sosyal güvenlik yönünden tabi oldukları eşin bildirimine dahil edilecektir,
- ✓ İndirimin uygulamasında “çocuk” tabiri, mükellefle birlikte oturan veya mükellef tarafından bakılan (nafaka verilenler, evlat edinilenler ile ana veya babasını kaybetmiş torunlardan mükellefle birlikte oturanlar dâhil) 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmamış çocukları, “eş” tabiri ise, aralarında yasal evlilik bağı bulunan kişileri ifade edecektir,
- ✓ Sadece ücret geliri elde eden eş, “çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş” kapsamında değerlendirilmeyecektir. Bunlar dışındakiler ise çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş kapsamında değerlendirilecek olup, münhasıran emekli maaşı alanlar da çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş olarak kabul edilecektir,

¹³ <http://www.vergialgi.net/vergi/ucretlilere-2017-yilinda-odenecek-agi-tutarlari/> İmdat Turkey.

- ✓ Bildirim üç bölümden oluşmakta olup bunlar bildirimden yararlanan ücretliye ilişkin bilgiler kısmı, ücretlinin eşine ait bilgiler kısmı ve sistemden yararlanacak çocuklara ait bilgiler kısmıdır,
- ✓ Ücretlinin Bildirimini doldururken “Sosyal Güvenlik No/Sicil No/Kurum Sicil No” bölümüne sadece birisini yazması yeterli bulunmaktadır,
- ✓ Eşin iş durumu ile ilgili olarak da eş ücretli ise çalışıyor, diğer durumlarda ise çalışmıyor şeklinde doldurulması gerekmektedir,
- ✓ Eşin gelir durumu kısmının ise doldurulmasına gerek bulunmamaktadır. Çünkü, Genel Tebliğde yapılan açıklamalara göre, sadece ücret geliri elde eden eş, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş kapsamında değerlendirilmeyecek olup bunun dışındaki tüm durumlardaki eş, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş olarak değerlendirilecektir.

3.6.1. Ücretlinin “Aile Durumu Bildirimini” işverene zamanında vermemesi ve daha sonra geçmiş dönemlere ilişkin olarak asgari geçim indirimi tutarını istemesi

Asgari geçim indirimi uygulamasına ilişkin usul ve esaslara ilişkin ayrıntılı açıklamalar 265 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğ’in; “6.Medeni Durum ve Eşin Gelirinin Olmadığının Tespiti” başlıklı bölümünde; “*Ücretliler, medeni durumları ve çocuk sayıları ile eşinin iş ve gelir durumu hakkında Tebliğ ekinde yer alan “Aile Durumu Bildirimi” (EK:1) ile işverenlerine bildirimde bulunacaklardır. Durumlarında herhangi bir değişiklik olması halinde (evlenme, boşanma, ölüm, doğum vb.) bu değişiklikleri işverene bir ay içerisinde bildireceklerdir. Asgari geçim indirimi oranını etkileyen değişiklikler, söz konusu değişikliğin işverene bildirildiği tarih itibariyle uygulanacak olup, eşlerin her ikisinin de ücretli olması halinde çocuklar yalnızca sosyal güvenlik yönünden tabi oldukları eşin bildirimine dahil edilecektir.*” açıklamasına; «8.1.Muhtasar Beyanname Veren İşverenlerce Yapılacak İşlemler» başlıklı bölümünde ise; “*...Ücretliye yansıtılacak tutar ücret ödemesinin yapıldığı dönemde ücret bordrosunda açılan “Asgari Geçim İndirimi” satırında gösterilecek ve işveren tarafından ilgili aya ilişkin verilecek muhtasar beyannamede tevkif suretiyle kesilen vergiler toplamından mahsup edilerek kalan tevkifat tutarı ödenecektir.*” açıklamasına yer verilmiştir.

Bu açıklamalara göre; ücretlilerin, asgari geçim indiriminden yararlanabilmesi için “Aile Durumu Bildirimi” ile işverenlerine bildirimde bulunmaları

zorunlu olup, zamanında formu vermeyen personelin, sonradan bildirimde bulunması durumunda geçmiş dönemlere ilişkin asgari geçim indiriminden yararlanmaları mümkün değildir. Ancak, personelin asgari geçim indiriminden bildirimde buldukları tarihten itibaren yararlanabilecekleri tabiidir.¹⁴

3.7. Asgari Geçim İndiriminde, Aile Fertlerinin, Emekli Maaşı Olanların ve Boşananların Durumu

Asgari geçim indirimi uygulamasında;

- ✓ Asgari geçim indirimi, ücret geliri elde eden aile fertlerinden her biri için ayrı ayrı hesaplanacaktır.
- ✓ Sadece ücret geliri elde eden eş, “çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş” kapsamında değerlendirilmeyecektir. Bunlar dışındakiler ise çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş kapsamında değerlendirilecek olup, münhasıran emekli maaşı alanlar da çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş olarak kabul edilecektir.
- ✓ Eşlerin her ikisinin de ücretli olması halinde çocuklar yalnızca sosyal güvenlik yönünden tabi oldukları eşin bildirimine dahil edilecektir.
- ✓ Boşananlar için indirim tutarının hesabında, nafakasını sağladıkları çocuk sayısı dikkate alınacaktır.

3.8. İşverenler Tarafından Asgari Geçim İndirimine Ait Bordronun Düzenlenmesi

İşverenler, ücretliler için hesaplanan asgari geçim indirimi tutarlarını 265 seri nolu GV Genel Tebliğ ekinde yer alan «Asgari Geçim İndirimine Ait Bordro»yu düzenlemek suretiyle, aylar itibariyle ücretlilere ödenecek olan tutarları bu bordroda göstereceklerdir. İşverenler, her yıl için ayrı bordro düzenleyeceklerdir. Söz konusu bordronun düzenlenmesinde muhtasar beyanname veren işverenler ile genel bütçeli kuruluşlar aşağıdaki hususlara dikkat edeceklerdir.¹⁵

- ✓ İşverenler, kendilerinde mevcut medeni durum ve çocuk sayısı ile ilgili bilgiler doğrultusunda, her yıl Ocak ayı itibariyle örneği Tebliğe ekli

14 www.gib.gov.tr/Özelge Sistemi (Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığının 29.07.2013 tarih ve 4597866-120[32-2013]-114 sayılı özelgesi).

15 İmdat Türkay, Asgari Geçim İndirimi Uygulaması, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ocak-2008, s.111.

«Asgari Geçim İndirimine Ait Bordro»yu düzenleyeceklerdir.

- ✓ Her bir ücretlinin yararlanacağı asgari geçim indirimi ayrı ayrı hesaplanarak bordroda ilgili aya ait sütunda gösterilecektir.
- ✓ Yıl içerisinde meydana gelen değişiklikler için ayrı bir bordro düzenlenebileceği gibi değişiklikler aynı bordro üzerinde de gösterilebilecektir.
- ✓ Bordro işveren nezdinde muhafaza edilecek olup, istendiği takdirde yetkililere ibraz edilecektir.

3.9. Asgari Geçim İndirimi Tutarının Ücret Bordrosunda Gösterilmesi

İşverenler, her yılın “ocak” ayında düzenleyecekleri asgari geçim indirimi-ne ait bordroda, her aya ilişkin ücretliler için hesaplanan asgari geçim indirimi tutarını göstereceklerdir. Mevcut bilgilere göre hesaplanan yıllık asgari geçim indirimi tutarının her aya isabet eden kısmı, ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir. 213 sayılı Veri Usul Kanununun 238 inci maddesinde işverenlerin her ay ödedikleri ücret için ücret bordrosu tutmaya mecbur oldukları hükme bağlanmış ve bu bordroda bulunması gereken bilgiler sayılmıştır. Ücretliye yansıtılacak tutar ücret ödemesinin yapıldığı dönemde ücret bordrosunda açılan “Asgari Geçim İndirimi” satırında gösterilecek ve işveren tarafından ilgili aya ilişkin verilecek muhtasar beyannamede tevkif suretiyle kesilen vergiler toplamından mahsup edilerek kalan tevkifat tutarı ödenecektir. Ücret bordrosu, Vergi Usul Kanunu uyarınca düzenlenmesi mecburi bir vesika olup, 5 yıl süre ile muhafazası gerektiğinden, ücret bordrosunun düzenlenmesine dayanak olan “Asgari Geçim İndirimine Ait Bordro” nun da 5 yıl süreyle saklanması gerekmektedir.

3.10. Asgari Geçim İndirimi Uygulamasında Eş Tabirinin Anlamı

Konu ile ilgili olarak asgari geçim indirimine ilişkin Kanuni düzenlemenin yer aldığı GVK'nın 32 nci maddesinde, “...İndirimin uygulamasında “çocuk” tabiri, mükellefle birlikte oturan veya mükellef tarafından bakılan (nafaka verilenler, evlat edinilenler ile ana veya babasını kaybetmiş torunlardan mükellefle birlikte oturanlar dâhil) 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmamış çocukları, “eş” tabiri ise, aralarında yasal evlilik bağı bulunan kişileri ifade eder. İndirim tutarının tespitinde mükellefin, gelirin elde edildiği tarihteki medenî hali ve aile durumu esas alınır. İndirim, yukarıdaki oranlara göre hesaplanan tutarları aşmamak kaydıyla, ücret geliri elde eden aile fertlerinden her biri için ayrı ayrı, çocuklar için eşlerden yalnızca birisinin gelinine uygulanır.

Boşananlar için indirim tutarının hesabında, nafakasını sağladıkları çocuk sayısı dikkate alınır.” hükmü yer almaktadır.

Buna göre, “eş” tabirinden aralarında yasal evlilik bağı bulunan kişilerin anlaşılması gerekmektedir. Burada, yasal evlilik bağının Türk yasalarına göre olması şartının aranıp aranmayacağı konusunda bir açıklama yapılmamıştır. Dolayısıyla, yasal olmak şartıyla yabancı ülke yasalarına göre evlenen bir tam mükellef ücretlinin, eş ve çocuklarından dolayı Türkiye’de asgari geçim indiriminden yararlanmasına engel bir durum yoktur.

3.10.1. Emekli aylığı geliri olan eşin durumu

265 seri no.lu GVGT’de, “...*münhasıran emekli maaşı alanlar da çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş olarak kabul edilecektir.*” ifadesi yer almaktadır. Emekli aylığı elde edenlerin, bu gelirlerinin dışında diğer gelir unsurlarını (gerçek usulde elde edilen ücret geliri hariç) elde etmeleri durumunda da asgari geçim indirimi uygulamasında dikkate alınmalarına engel bir durum yoktur. Örneğin; ücretli Bay (A) özel sektörde çalışmakta olup, eşi Bayan (B) ise bir kamu kurumundan emekli olmuş ve emekli aylığı almaktadır. Bu durumda, ücretli Bay (A)’nın emekli aylığı geliri olan eşi, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş kapsamında değerlendirilecek ve asgari geçim indirimi oranının tespitinde %10 olarak dikkate alınacaktır.

3.11. Asgari Geçim İndirimi Uygulamasında Çocuk Tabirinin Kapsamı

GVK’nın 32 nci maddesine göre, indirimin uygulamasında “çocuk” tabiri, mükellefle birlikte oturan veya mükellef tarafından bakılan (nafaka verilenler, evlat edinilenler ile ana veya babasını kaybetmiş torunlardan mükellefle birlikte oturanlar dâhil) 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmamış çocukları ifade etmektedir. İndirim tutarının tespitinde mükellefin, gelirin elde edildiği tarihteki medenî hali ve aile durumu esas alınmaktadır. İndirim, belirlenen oranlara göre hesaplanan tutarları aşmamak kaydıyla, ücret geliri elde eden aile fertlerinden her biri için ayrı ayrı, çocuklar için eşlerden yalnızca birisinin gelirine uygulanır. Boşananlar için indirim tutarının hesabında, nafakasını sağladıkları çocuk sayısı dikkate alınır. Buna göre, “çocuk” tabirinden;

- ✓ Mükellefle (ücretli) birlikte oturan veya mükellef tarafından bakılan (nafaka verilenler, evlat edinilenler ile ana veya babasını kaybetmiş torunlardan mükellefle birlikte oturanlar dâhil),

- ✓ 18 yaşını doldurmamış veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmamış çocukların anlaşılması gerekmektedir.

Buna göre, ücretli olan anne veya baba, 18 yaşını doldurmuş ancak tahsilde olmayan ve kendileri tarafından bakılan çocukları için asgari geçim indiriminden yararlanamayacaklardır. Aynı durum, 25 yaşını doldurmuş ve tahsili devam eden veya tamamlanan çocuklar içinde geçerlidir. Ücretlinin bakmakla yükümlü bulunduğu 18 yaşını doldurmuş ve eğitim imkanı olmayan özürsüz çocukları için de bu sistemden yararlanmaları mümkün değildir. Ancak, bu durumda olan ücretlilerin, özürsüz ve bakmakla yükümlü oldukları çocukları için GVK'nın 31 inci maddesinde yer alan engellilik indiriminden yararlanma imkanı bulunmaktadır.

3.11.1. Tahsilde olan çocukların durumu

Tahsilde olan çocuklardan ne anlaşılması gerektiği yönünde 265 seri no lu GVGT'de herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak, Gelir Vergisi Kanununun çeşitli maddelerinde “tahsil” deyimini kullanılmış olup, tahsil kavramından örgün eğitimin ifade edildiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle, ilköğretim, lise ve üniversiteye devam eden çocuklar tahsilde olan çocuk kabul edilmelidir. Bunun dışında özel kurslara (Bilgisayar, muhasebe ve yabancı dil kursu gibi), devam eden çocukların tahsilde olan çocuklar kabul edilmesi mümkün değildir. Ancak, açık öğretim (açık lise ve üniversite) kurumlarına devam edenler ile askeri okullara devam edenlerin de tahsilde olan çocuklar olarak kabul edilmesi gerekmektedir.¹⁶

18 yaşını doldurmuş çocuklardan öğrenimi sona erenlerin, öğrenimin sona erdiği ayı takip eden aydan itibaren ücretli anne veya babanın asgari geçim indirimini hesabında dikkate alınmayacaktır. Örneğin, ücretlinin 15.06.1999 doğumlu olan bir çocuğu için asgari geçim indiriminden yararlanırken; 18 yaşını 15.06.2017 tarihinde dolduracak olan bu çocuğunun tahsil görmemesi durumunda, en son Haziran/2017 ayında bu çocuğu için sistemden yararlanacak ve Temmuz/2017 ayından sonra asgari geçim indiriminden faydalanması mümkün olmayacaktır. Ücretli olan anne veya baba, 18 yaşını doldurmuş ancak tahsilde olmayan ve kendileri tarafından bakılan çocukları için asgari geçim indiriminden yararlanamayacaktır. Aynı durum, 25 yaşını doldurmuş ve tahsili devam eden veya tamamlanan çocuklar içinde geçerlidir. Aynı şekilde ücretlinin bakmakla yükümlü bulunduğu 18 yaşını doldurmuş ve eğitim imkanı ol-

¹⁶ İmdat Türkay, Soru ve Cevaplarla Asgari Geçim İndirimi Uygulaması I-VI, Yaklaşım, Haziran-Kasım/2011.

mayan özürlü çocukları için de bu sistemden yararlanmaları mümkün değildir.

3.11.2. Ücretlinin sağlık yönünden bakmakla yükümlü bulunduğu anne ve babası veya aynı evde ikamet ettiği diğer aile üyeleri için asgari geçim indirimi uygulaması

Kanuni düzenlemede ücretlinin kendisi, eşi ve çocukları dışında bir kişinin asgari geçim indiriminden yararlanacağına ilişkin bir düzenleme yoktur. Bu nedenle, ücretlinin anne veya babasına sağlık güvencesi yönünden bakmakla yükümlü bulunması farklı bir konu olup bu durumun asgari geçim indirimi sistemiyle bir ilişkisi yoktur. Ancak, evlat edinilenler ile ana veya babasını kaybetmiş olan torunlardan mükellefle birlikte oturanlar da çocuk tanımı içinde yer aldıklarından bunlar içinde asgari geçim indiriminden faydalanılması mümkün bulunmaktadır.¹⁷

3.12. Birden Fazla İşverenden Ücret Alan Ücretliye Asgari Geçim İndirimi Tutarının Ödenmesi

Ücretlinin aynı zamanda birden fazla işverenden ücret alması halinde, asgari geçim indirimi uygulaması, en yüksek ücretin elde edildiği işveren tarafından gerçekleştirilecektir. Ücretliler medeni durumu ve çocuk sayısı hakkında Aile Durumu Bildirimini, en yüksek ücret geliri elde ettikleri işverene vererek uygulamanın ilgili işverence yerine getirilmesini sağlayacaklardır. En yüksek ücretin hangi işverenden alınacağına belli olmaması halinde, indirimden yararlanacağı işvereni ücretli kendisi belirleyecektir. Bu durumda Asgari Geçim İndirimine Ait Bordroyu, asgari geçim indirimini ücretliye ödeyecek olan işveren düzenleyecektir. Ücretlinin aynı anda birden fazla işverenden dolayı asgari geçim indiriminden faydalandığının tespiti halinde, oluşan vergi ziyayı, ücretli-den cezalı olarak tahsil edilecektir.

Örnek 4: (X) A. Ş. de üst düzey yönetici olarak çalışmakta olan ücretli, 2017 yılı Ocak ayında; tevkifata tabi olarak bu işyerinden 10.000 TL, (Y) Konut Kooperatifi Başkanlığından 4.000 TL ve (Z) Anonim Şirketin yönetim kurulu üyeliğinden de 5.000 TL ücret geliri elde etmiştir.

İşverenler (Ocak/2017)	Aylık Brüt Ücret Tutarı
(X) Anonim Şirketi	10.000 TL

¹⁷ <http://www.gib.gov.tr/yarim-ve-kaynaklar/sikca-sorulan-sorular>, erişim tarihi: 15.04.2017.

(Y) Konut Kooperatifi	4.000 TL
(Z) Anonim Şirketi Huzur Ücreti	5.000 TL
Toplam	19.000 TL

Örnekte ücretli, Ocak/2017 ayında üç ayrı işverenden ücret geliri elde etmektedir. Ücretli, medeni durumu ve çocuk sayısı hakkında Aile Durumu Bildirimi ni, en yüksek ücret geliri elde ettiği (X) A.Ş.'ye verecek ve asgari geçim indirimi uygulamasından en yüksek ücret aldığı bu işvereni üzerinden yararlanacaktır.

3.13. Muhtasar Beyanname Veren İşverenler Tarafından Yapılacak İşlemler

İşverenler, her yılın Ocak ayında düzenleyecekleri Asgari Geçim İndirimi ne Ait Bordroda, her aya ilişkin ücretliler için hesaplayacakları asgari geçim indirimi tutarını göstereceklerdir. Mevcut bilgilere göre hesaplanan yıllık asgari geçim indirimi tutarının her aya isabet eden kısmı, ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir. Ücretliye yansıtılacak tutar ücret ödemesinin yapıldığı dönemde ücret bordrosunda açılan «Asgari Geçim İndirimi» satırında gösterilecek ve işverenler tarafından ilgili aya ilişkin verilecek muhtasar beyanname tevkif suretiyle kesilen vergiler toplamından mahsup edilerek kalan tevkifat tutarı ödenecektir. Mahsup edilecek asgari geçim indirimi tutarı, ücretlinin o aydaki ücretinden kesilen gelir vergisinden fazla olmayacaktır. Aşması halinde ise aşan kısım için herhangi bir iade uygulaması yapılmayacaktır. Muhtasar beyanname üzerinde asgari geçim indirimi tutarının mahsup edilebilmesi için, söz konusu tutarın mutlak suretle ücretlilere ödenmiş olması gerekmektedir.

3.13.1. Aylık ve üç aylık muhtasar beyanname mahsup işlemi

Ücretlilere ödenmeyen asgari geçim indirimi tutarının mahsup edilmesi halinde bu tutar işverenlerce muhtasar beyanname üzerinden eksik beyan edilmiş ve ödenmemiş gelir vergisi tevkifatı olarak kabul edilecektir. Dolayısıyla, aylık muhtasar beyanname veren işverenler örneğin Nisan/2017 dönemine ait olarak ücretlilere ödemiş oldukları asgari geçim indirimi tutarını 23 Mayıs 2017 tarihine kadar verecekleri muhtasar beyanname tevkif suretiyle kesilen vergiler toplamından mahsup edeceklerdir.

Üç aylık dönemler halinde muhtasar beyanname veren işverenler de her yılın ocak ayından itibaren asgari geçim indirimi tutarını her ay ücret ödemesi sırasında ücretliye peşin olarak ödeyeceklerdir. Bu kapsamda, Ocak-Şubat-Mart dönemine ilişkin asgari geçim indirimi tutarı, Nisan ayında verilecek

muhtasar beyannamede mahsup konusu yapılacaktır. Örneğin Nisan, Mayıs ve Haziran/2017 aylarında ücretliye aylık olarak ödenecek olan asgari geçim indirimi tutarı 23 Temmuz 2017 tarihine kadar verilecek olan 3 aylık muhtasar beyannamede mahsup edilecektir.

3.13.2. Ücretliye ödenmeyen asgari geçim indirimi tutarı mahsup edilemez

Asgari geçim indirimi uygulamasında hesaplanan yıllık asgari geçim indirimi tutarının her aya isabet eden kısmı, çalışana ödenen ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir. Ücretliye yansıtılacak tutar ücret ödemesinin yapıldığı dönemde ücret bordrosunda açılan “Asgari Geçim İndirimi” satırında gösterilecek ve işverenler tarafından ilgili aya ilişkin verilecek muhtasar beyannamede tevkif suretiyle kesilen vergiler toplamından mahsup edilerek kalan tevkifat tutarı ödenecektir. Mahsup edilecek asgari geçim indirimi tutarı, ücretlinin o aydaki ücretinden kesilen gelir vergisinden fazla olamayacak, aşması halinde ise aşan kısım için herhangi bir iade uygulaması yapılmayacaktır. Muhtasar beyanname üzerinde asgari geçim indirimi tutarının mahsup edilebilmesi için, söz konusu tutarın mutlak suretle ücretlilere ödenmiş olması gerekmektedir. Ücretlilere ödenmeyen tutarların mahsup edilmesi halinde bu tutar işverenlerce muhtasar beyanname üzerinden eksik beyan edilmiş ve ödenmemiş gelir vergisi tevkifatı olarak kabul edilerek, vergi dairesi tarafından gerekli cezalı tarhiyat yapılacaktır.

3.13.3. Asgari geçim indirimi tutarının muhtasar beyannamede tevkif yoluyla kesilen vergiler toplamından mahsubu

265 seri no.lu GVGT'nin 8.1. maddesinin ikinci fıkrasında, “*Ücretliye yansıtılacak tutar ücret ödemesinin yapıldığı dönemde ücret bordrosunda açılan “Asgari Geçim İndirimi” satırında gösterilecek ve işveren tarafından ilgili aya ilişkin verilecek muhtasar beyannamede tevkif suretiyle kesilen vergiler toplamından mahsup edilerek kalan tevkifat tutarı ödenecektir.*” açıklamasına yer verilmiştir. Dolayısıyla, aylık veya üç aylık muhtasar beyanname veren işverenler her bir ücretli için ilgili aylarda ücretlilere ödemiş oldukları asgari geçim indirimi tutarları toplamını ilgili ayda verecekleri muhtasar beyannamede sadece ücretler üzerinden tevkif suretiyle kesilen vergiler toplamından değil; diğer tevkifatlar da dahil olmak üzere (kira ödemeleri ve serbest meslek ödemeleri gibi) beyannamede yer alan tevkif yoluyla kesilen vergiler toplamından mahsup edeceklerdir.

3.13.4. Süresinden sonra ödenen asgari geçim indiriminin muhtasar beyannamede mahsubu

Ücretliye yansıtılacak asgari geçim indirimi tutarı, ücret ödemesinin yapıldığı dönemde ücret bordrosunda açılan ‹Asgari Geçim İndirimi› satırında gösterilip, işveren tarafından ilgili aya ilişkin verilecek muhtasar beyannamede tevkif suretiyle kesilen vergiler toplamından mahsup edilerek, kalan tevkifat tutarı ödenmektedir. Asgari geçim indiriminin uygulamasına ilişkin açıklamaların yer aldığı 265 seri no.lu GVGT’de; ‹işverenlerin asgari geçim indirimi tutarını muhtasar beyanname üzerinde mahsup edebilmeleri için, söz konusu tutarın mutlak suretle ücretlilere ödenmiş olması gerektiği› belirtilmektedir.

Genel Tebliğe göre, ücretlilere ödenmeyen asgari geçim indiriminin mahsup edilmesi halinde bu tutar, işverence muhtasar beyanname üzerinden eksik beyan edilmiş ve ödenmemiş gelir vergisi tevkifatı olarak kabul edilmektedir. Ücretliye nakden ödenmediği için o ayda eksik beyan edilmiş vergi tevkifatı olarak kabul edilen asgari geçim indirimi tutarı için de işverenler hakkında cezalı tarhiyat yapılması söz konusu olmaktadır. İşverenlerin çeşitli nedenlerle çalışanlarına aylık ücretlerini ve asgari geçim indirimi tutarlarını süresinde ödeyememeleri, uygulamada sıkça karşılaşılan bir durumdur. Bu durumda, ‘Asgari geçim indiriminin ücretliye ödendiği dönemde mahsubunun yapılabileceği’ konusu gündeme gelmektedir. Konu hakkında Genel Tebliğde bir açıklama bulunmamaktadır. Tebliğde, ücretlilere ödenmeyen asgari geçim indiriminin mahsup edilmesi halinde bu tutarın, işverence muhtasar beyanname üzerinden eksik beyan edilmiş ve ödenmemiş gelir vergisi tevkifatı olarak kabul edileceği ve işveren hakkında cezalı tarhiyat yapılacağı belirtilmekle birlikte, ödenmeyen veya sonradan ödenen asgari geçim indirimi ile ilgili olarak ne yapılacağına ilişkin bir açıklama bulunmamaktadır.

Genel Tebliğde yer alan, ‘asgari geçim indiriminin ödenmediği süreçte muhtasar beyanname üzerinde mahsup edilemeyeceğine’ ilişkin ifadenin, mefhum-u muhalifinden (tersinden yorum yönteminden) hareketle, asgari geçim indiriminin sonradan ödendiği dönemde mahsup yapılabileceğini ifade ettiğini söylemek mümkündür. Diğer yandan Genel Tebliğde yer alan ‘Ücretliye yansıtılacak tutarın işveren tarafından ilgili aya ilişkin verilecek muhtasar beyannamede tevkif suretiyle kesilen vergiler toplamından mahsup edilerek kalan tevkifat tutarı ödenecektir.’ ifadesinden hareketle, işverenlerin ücretlilere sonradan ödemiş oldukları asgari geçim indirimi tutarları toplamını, ödenmenin yapıldığı ayla ilgili olarak verecekleri muhtasar beyannamede, diğer

tevkifatlar da dahil olmak üzere beyannamede yer alan tevkif yoluyla kesilen vergiler toplamından mahsup edebileceklerini de söylemek mümkündür.¹⁸Bu konuda Gelir İdaresi tarafından verilen bir görüşte, ücretlilerin “Aile Durumu Bildirimi”ni işverenine zamanında vermiş olması halinde, işveren tarafından asgari geçim indiriminden sehven yararlandırılmadığı dönemler için gerekli düzeltme işlemleri yapılarak ilgiliye ödenmesinin mümkün bulunduğu belirtilmiştir.¹⁹

3.14. Muhtasar Beyanname Vermek Zorunda Olmayan İşverenlerce Yapılacak İşlemler

Genel bütçeye dahil olan daireler, yaptıkları gelir vergisi tevkifatı için Gelir Vergisi Kanununun 100 üncü maddesine göre muhtasar beyanname vermektedir. İşverenler, ocak ayında düzenleyecekleri Asgari Geçim İndirimine Ait Bordroda, her aya ilişkin ücretliler için hesaplayacakları asgari geçim indirimi tutarını göstereceklerdir. Bu daireler, hak kazanılan asgari geçim indirimi tutarını, çalışanlarına ilk olarak 15 ocak tarihinde ödeyecekleri ücretler üzerinden tevkif edecekleri gelir vergisinden mahsup edecekler, böylece ücretlilere, mahsup edilen vergi tutarı kadar ödeme yapılmış olacaktır. Muhtasar beyanname vermeyen işverenler takvim yılının diğer aylarında da aynı işlemi yapacaklardır.

3.15. Asgari Geçim İndirimi Oranını Etkilen Değişikliklerin İşverene Bildirilmesi

Ücretliler, medeni durumları ve çocuk sayıları ile eşinin iş ve gelir durumu hakkında «Aile Durumu Bildirimi» ile işverenlerine bildirimde bulunacaklardır. Durumlarında herhangi bir değişiklik olması halinde ise (evlenme, boşanma, ölüm, doğum vb.) bu değişiklikleri işverene 1 ay içerisinde bildireceklerdir. Asgari geçim indirimi oranını ve dolayısıyla hesaplanacak asgari geçim indirimi tutarını direk olarak etkileyecek olan (eşin gerçek usulde ücret geliri elde etmeye başlaması, gerçek usulde ücret geliri elde eden eşin emekli olması, doğum ve ölüm durumu, evlenme ve boşanma hali, çalışan eşin ücretsiz izine ayrılması, 25 yaşını tamamlamış çocuğun üniversite öğrenimine devam etmesi, 18 yaşını tamamlayan çocukların üniversiteye devam etmemesi, boşanan eşin mahkeme kararına göre çocuklarına nafaka ödemeye başlaması, evlat edinme

¹⁸ Metin Taş-Sezgin Özcan, Asgari Geçim İndiriminde Mahsup Ne Zaman Yapılır?, Akşam Gazetesi, 05.10.2010.

¹⁹ www.gib.gov.tr/Özelge Sistemi (Ankara Vergi Dairesi Başkanlığının 07.06.2011 tarih ve B.07.1.GİB.4.06.16.01-2010-GVK-32-3-363 sayılı özelgesi).

durumu, ana ve babasını kaybetmiş toruna bakılması durumu gibi.) değişikliklerin, ücretliler tarafından işverene 1 ay içinde bildirilmesi gerekmektedir.²⁰

Asgari geçim indirimi uygulamasında eşin çalışmadığı, herhangi bir gelirin olmadığı veya çocukların durumuna ilişkin olarak (işveren tarafından aksi tespit edilmediği sürece) ücretlinin beyanı yeterli olacaktır. Asgari geçim indiriminde ücretlinin yararlanması için başka herhangi bir araştırmanın yapılmasına gerek bulunmamaktadır. Bu çerçevede bildirim dışında ücretlilerden nüfus kayıt örneği vb. belgeler talep edilmeyecektir. Ancak, işverenler sorumluluklarını göz önünde bulundurarak şüpheli durumlarda gerekli belgeleri de talep edebilirler. Ayrıca, çocuk sayıları ile çocukların yaş ve öğrenim durumları konusunda da ücretlilerin beyanı esas alınacaktır. Dolayısıyla sistemin sağlıklı işlenmesi için ilk olarak ücretlilerin doğru beyanlarda bulunması gerekmektedir.

3.15.1. Ücretlinin evlenme, boşanma, ölüm, doğum vb. durumları işverene geç bildirmesi halinde yapılacak işlemler

Asgari geçim indirimi oranını etkileyen değişiklikler, söz konusu değişikliğin işverene bildirildiği tarih itibariyle uygulanacak olup, eşlerin her ikisinin de ücretli olması halinde çocuklar yalnızca sosyal güvenlik yönünden tabi oldukları eşin bildirimine dahil edilecektir. Asgari geçim indirimi tutarını artıracak bir değişiklik geç bildirildiğinde, ücretlinin zararı olacak; ancak asgari geçim indirimi tutarını azaltan bir durumun geç bildirilmesi durumunda da ücretli vergi ziyana sebebiyet verdiği için yine kendisi zararlı çıkacaktır. Dolayısıyla, aşağıda yer alan değişikliklerin işverene süresinde bildirilmesi büyük önem taşımaktadır.

- ✓ *Eşin gerçek usulde ücret geliri elde etmeye başlaması,*
- ✓ *Gerçek usulde ücret geliri elde eden eşin emekli olması,*
- ✓ *Doğum ve ölüm durumu,*
- ✓ *Evlenme ve boşanma hali,*
- ✓ *Çalışan eşin ücretsiz izine ayrılması,*
- ✓ *25 yaşını tamamlamış çocuğun üniversite öğrenimine devam etmesi,*
- ✓ *18 yaşını tamamlayan çocukların üniversiteye devam etmemesi,*

²⁰ İmdat Türkay, a.g.k. s.88-89.

- ✓ *Boşanan eşin mahkeme kararına göre çocuklarına nafaka ödemeye başlaması,*
- ✓ *Evlad edinme durumu,*
- ✓ *Ana ve babasını kaybetmiş toruna bakma durumu gibi.*

3.16. Yıl İçinde İşyeri ve İşveren Değiştiren Ücretlilerin Durumu

Yıl içinde iş yeri ve işvereni değişen ücretliler, yeni iş yerlerinde veya işverenleri nezdinde çalışmaya başladıkları aydan itibaren asgari geçim indiriminden yararlanmaya devam edeceklerdir. Bu kapsamda örneğin 2017 yılında işyeri ve işvereni değişen ücretliler, yeni işyerlerinde veya işverenleri nezdinde çalışmaya başladıkları aydan itibaren asgari geçim indiriminden yararlanmaya devam edeceklerdir. Ücretlinin yeni işverenine Aile Durumu Bildirimini doldurup vermesi yeterli bulunmaktadır. Ancak, aynı ay içerisinde işveren değiştiren ücretlilerin, söz konusu ay içinde gerek eski işvereni ve gerekse yeni işvereni vasıtasıyla asgari geçim indirimi uygulamasından faydalanması mümkün değildir. Bu nedenle, aynı ay içerisinde çalıştığı işverenden ayrılarak başka bir işveren nezdinde çalışmaya başlayan ücretlinin, eski veya yeni işvereninden yalnızca biri vasıtasıyla asgari geçim indiriminden faydalanması gerekir. Yıl içinde işyeri ve işvereni değişen ücretliler, yeni işyerlerinde veya işverenleri nezdinde çalışmaya başladıkları aydan itibaren asgari geçim indiriminden yararlanmaya devam edeceklerdir. Eski işverenin ödemediği asgari geçim indirimi tutarını, yeni işverenin ödeme yükümlülüğü bulunmamaktadır.

Asgari geçim indirimi uygulaması çalışanların tamamını kapsayacak şekilde ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin yıllık brüt tutarı üzerinden kendisi, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi ile çocukları için tespit edilen oranlar nispetinde uygulandığı için, çalışanlar açısından işveren değişikliğinde eski işvereninden aldığı kümülatif toplamı yeni işverenine ibraz gibi bir zorunluluk bulunmamaktadır. Her işveren ücretlinin kendisine bağlı olarak çalıştığı dönemlere ait asgari geçim indirimi ödemesinden sorumludur.

3.17. Emekli Olduktan Sonra Tekrar Çalışmaya Başlayan ve Ücret Elde Edenlerde Asgari Geçim İndirimi Uygulaması

Asgari geçim indirimi uygulanmasında esas olan ücret gelirlerinin gerçek usulde vergilendirilmiş olmasıdır. 265 seri no.lu GV Genel Tebliğinde yapı-

lan açıklamalara göre, GVK'nın 61 inci maddesi kapsamında değerlendirilen ücret geliri elde edenler, örneğin sosyal güvenlik destekleme primi ödemek suretiyle çalışanlar ile kurumların yönetiminde görevli olanlar da genel hükümlere göre asgari geçim indiriminden yararlanacaklardır. Buna göre; asgari geçim indirimi uygulamasından ücretleri gerçek usulde vergilendirilen gerçek kişiler yararlanabileceğinden, kişilerin emekli olduktan sonra tekrar işe girmeleri durumunda, almış oldukları ücret gelirleri yine gerçek usulde gelir vergisi tevkifatına tabi tutulmakta, sadece Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından kesilen sigorta priminin adı değişerek, sosyal güvenlik destekleme primi adını almaktadır. Dolayısıyla, emekli personelin tekrar işe girip, gerçek usulde ücret geliri elde etmesi halinde, asgari geçim indiriminden faydalanmaları mümkün bulunmaktadır.²¹

3.18. Ay İçinde Kısa Dönem Çalışan Bir Hizmet Erbabının Asgari Geçim İndiriminden Yararlanması

Çalışanlar yıl içinde işyeri veya işveren değiştirmeleri durumunda, yeni işyerlerinde veya işverenleri nezdinde çalışmaya başladıkları aydan itibaren asgari geçim indiriminden yararlanmaya devam edeceklerdir. İlgili ay içerisinde çalışıp ücretini almayan çalışanların asgari geçim indiriminden yararlanacakları tutarlar ücret ödemesini yapacak işveren tarafından ücretliye ödenecektir. Kanuni düzenlemede, bu konuda ücretlilerin lehine olan bir düzenleme yapılmış ve ay içinde yeni işe başlama, işten ayrılma veya işveren değişikliği gibi durumlarda; ücretlinin kıst dönem, yani bir aydan daha az bir süre çalışması halinde de tam ay çalışmış gibi asgari geçim indirimi oranının tam olarak uygulanması sağlanmıştır. Dolayısıyla, asgari geçim indirimi aylık olarak hesaplanmakla birlikte ücret gelirininki kıst dönemde elde edilmesi halinde, ay kesirleri tam ay sayılmak suretiyle bu süreye isabet eden indirim tutarları esas alınacaktır. Ancak, kıst dönem için ödenecek asgari geçim indirimi tutarı, kıst dönem için elde edilen ücret tutarı üzerinden hesaplanan gelir vergisi tutarını aşamayacaktır.

3.19. Aynı Ay İçinde İşveren Değiştiren Ücretlinin Her İki İşveren Bünyesinde Asgari Geçim İndiriminden Yararlanması

Sistemin uygulanmasında, ücretlinin eski işverenden asgari geçim indirimini alıp almadığına ilişkin bir yazıyı alıp yeni işverene götürmesi gibi bir mecburiyet bulunmamaktadır. Bu nedenle, ücretlinin aynı ay içinde işveren değişikliği yaparak yeni bir işveren bünyesinde çalışmaya başlaması durumun-

²¹ İmdat Türkay, a.g.m.

da, hem eski işverenin hem de yeni işverenin ücretliye asgari geçim indirimini ödemesi uygulamada yaşanabilmektedir. Ücretliye aylık ödenmesi gereken tutarın mükerrer olarak ödenmesi durumunda, fazladan alınan tutarın ücretliden geri alınması gerekir. Burada ücretlinin eski işverenininden ayrılırken, asgari geçim indirimi tutarını alması durumunda, yeni işverene de bu durumu söylemesi gerekir. Yeni işverenin de tereddüt ettiği durumlarda, ücretlinin eski işverene yazı ile bu durumu sormasında bir sakınca yoktur.

Aksi takdirde, aynı ay içerisinde işveren değiştiren ücretlilerin, söz konusu ay içinde gerek eski işvereni ve gerekse yeni işverenininden asgari geçim indirimi tutarını alması mükerrerliğe yol açacaktır. Bu nedenle, aynı ay içerisinde çalıştığı işverenden ayrılarak başka bir işveren nezdinde çalışmaya başlayan ücretlinin, eski veya yeni işverenininden yalnızca biri vasıtasıyla asgari geçim indiriminden faydalanması gerekmekte olup, aynı ay içerisinde hem eski hem de yeni işvereni vasıtasıyla asgari geçim indiriminden faydalanması mümkün değildir.²²

Konu hakkında Gelir İdaresine bir işveren tarafından; “yıl içinde kurum değiştirerek yeni göreve başlayan personele kısmi ücret ödemesinin yapılması durumunda aynı ay içerisinde asgari geçim indiriminden yararlanılıp yararlanılmayacağı” şeklinde sorulan bir soruya verilen cevapta;

“...Konuyla ilgili olarak yayınlanan 265 Seri No’lu Gelir Vergisi Genel Tebliği’nin ‘Asgari Geçim İndirimi Tutarının Hesaplanması’ başlıklı kısmında, ‘Asgari Geçim İndirimi (A.G.İ.) tutarı, ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin yıllık brüt tutarına bu Tebliğin ‘3. Uygulamanın Esasları’ başlıklı bölümünde yer alan oranların uygulanması ile bulunan tutarın, gelir vergisi tarifesinin birinci gelir dilimine karşılık gelen oranla çarpımı sonucu bulunur.

$$A.G.İ. \text{ Yıllık Tutarı} = (\text{Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı} \times A.G.İ. \text{ Oranı}) \times \%15$$

Asgari geçim indirimi yıllık tutarı, ücretlinin asgari geçim indiriminden bir yıl boyunca faydalanacağı net menfaattir. Aylık yapılan ücret ödemelerinde ise asgari geçim indirimi, hesaplanan yıllık tutarın 12’ye bölünmesi suretiyle uygulanacak ve bir ay içerisinde yararlanılabilecek asgari geçim indirimi tutarı, yıllık olarak hesaplanan tutarın 1/12’sini geçemeyecektir.

²² İmdat Türkay, a.g.m.

Asgari geçim indiriminin yıllık tutarı, her ücretli için asgari ücret üzerinden hesaplanan yıllık vergi tutarını aşamayacak ve yılı içerisinde asgari ücret tutarında meydana gelen değişiklikler, asgari geçim indirimi uygulamasında dikkate alınmayacaktır.

Ücretlinin faydalanacağı azami indirim tutarı, elde ettiği ücret geliri üzerinden hesaplanan gelir vergisi ile sınırlı olduğundan, mahsup edilecek kısmın fazla olması halinde ücretliye herhangi bir iade yapılmayacaktır.

...

Yıl içinde işyeri veya işvereni değişen ücretliler, yeni işyerlerinde veya işverenleri nezdinde çalışmaya başladıkları aydan itibaren asgari geçim indiriminden yararlanmaya devam edeceklerdir.’, açıklamalarına yer verilmiştir.

Bu hüküm ve açıklamalara göre, aynı ay içinde işveren değiştiren personele ayrıldığı aya ilişkin kıst dönem ücretin hesabında eski işveren tarafından asgari geçim indirimi tam olarak uygulanması gerektiğinden yeni işverenin anılan personele aynı aya ilişkin yapacağı kıst dönem ücretine asgari geçim indirimini uygulaması söz konusu değildir.

Ancak, personelin aylık olarak hesaplanan asgari geçim indirimi tutarı kıst dönem ücretine hesaplanan gelir vergisinden fazla olması halinde kıst dönem ücretinde mahsuba konu edilmeyen asgari geçim indirimi tutarının eski işveren tarafından yeni işverene bildirilebileceği tabidir.” açıklaması yapılmıştır.²³

3.20. Net Ücret Üzerinden Anlaşan Ücretlilerde Asgari Geçim İndirimi Uygulaması

Özel sektörde faaliyet gösteren işyerlerinin çoğunda işverenler, işçilerle “net ücret” üzerinden anlaşmakta ve işçinin gelir vergisi ve sigorta primini işveren üstlenmektedir. Bu durumda, asgari geçim indirimi tutarının mutlak surette ücretliye yansıtılması ve ücretlinin vergi yükünü azaltılması gerekmektedir. Ücretliye tanınan bu vergi avantajı Devletin vazgeçtiği vergi niteliğinde olup bu tutarın da ücretliye ödemesi gerekmektedir. Bu konuda, Maliye Bakanlığınca yayımlanmış olan 265 seri no.lu Genel Tebliğde gerekli açıklama yapılmış ve işverenlerin asgari geçim indirimi tutarını mutlaka net ücrete ilave edip ücretliye ödemesi gerektiği açıklanmıştır. Aksi takdirde işverenler, muhtasar beyannamede ücretliye ödemediği bir tutarı mahsup etmiş olduğundan, vergi ziyana sebebiyet vermiş olacaktır.

23 www.gib.gov.tr/Özelge Sistemi (İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığının 22.05.2014 tarih ve 62030549-120[32-2014/139]-1407 sayılı özelgesi).

3.21. Ücretsiz İzine Ayrılan (Doğum, Askerlik, Yurtdışı Görev ve Diğer Sebepler) Ücretlilerde Asgari Geçim İndirimi Uygulaması

Ücretsiz izinde ücretlinin herhangi bir şekilde işvereninden aylık ücret alması söz konusu değildir. Dolayısıyla, aylık maaş ödemesi olmadığı için, ödenmeyen ücret üzerinden gelir vergisi kesintisi yapılması da söz konusu değildir. Asgari geçim indirimi uygulamasından yararlanmaya başladıktan sonra çeşitli sebeplerle ücretsiz izne ayrılan bir ücretlinin, ücretsiz izne ayrıldıktan sonra artık ücret geliri elde etmesi söz konusu olmadığından, asgari geçim indirimi uygulanması mümkün değildir. Ancak, ücretsiz izne ayrılan çalışanın ücret geliri elde eden bir eşinin olması durumunda, bu eşin ücretsiz izinde olan eşini işverenine bildirmesi durumunda, asgari geçim indirimi tutarının hesabında %10 oranında eşini çalışmayan eş olarak dikkate alması mümkün bulunmaktadır. Ücretlinin bu durumu işverenine süresinde bildirmesi gerekmektedir. Ancak, ücretsiz izine ayrılan personelin, izninin bitmesi ve işyerinde çalışmaya başlaması durumunda, artık kendisi ücret geliri elde ettiğinden sistemden kendisi yararlanmaya başlayacaktır. Bu durumda da diğer eşin yeniden işverenini haberdar ederek, eşinden dolayı asgari geçim indiriminden yararlanmayı bırakması gerekmektedir.

3.22. Teşvik Amaçlı İndirim ve İstisnalardan Yararlanan İşverenlerde Asgari Geçim İndirimi Uygulaması

16.06.2009 tarih ve 5904 sayılı Kanunla Gelir Vergisi Kanununun 32 nci maddesinin dördüncü fıkrasından sonra gelmek üzere, “*Ücretlerin vergilendirilmesinde asgari geçim indirimi uygulandıktan sonra, varsa teşvik amaçlı diğer indirim ve istisnalar dikkate alınır.*” fıkrası eklenmiştir. Konu hakkında yayımlanan 272 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde yapılan açıklamalara göre; gelir vergisi stopajı teşviki öngörülen yerlerde ücretli olarak çalışan işçilerin ücret gelirleri üzerinden hesaplanan gelir vergisinden, öncelikle 265 seri no.lu GVG'T’de belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde hesaplanan asgari geçim indirimi mahsubu yapılacak olup bu mahsup uygulandıktan sonraki tutar, ilgili kanunlarda yer alan teşvik amaçlı indirim ve istisna uygulamasında dikkate alınacaktır.

3.23. Yıllık Beyanname Veren Ücretlilerde Asgari Geçim İndirimi Uygulaması

Gelir Vergisi Kanununun 95 inci maddesi gereği ücretlerinden vergi kesintisi yapılmayan ve bu nedenle ücretlerini yıllık beyanname ile beyan etmek

zorunda olan ücretlilerde asgari geçim indirimi, yıllık beyanname hesaplanan gelir vergisinin ücret gelirlerine isabet eden tutarından mahsup edilmesi suretiyle gerçekleştirilecektir. Bu kapsamdaki ücretliler, yıllık beyannamelerine 265 seri no.lu GVGT ekinde yer alan “Aile Durumu Bildirimi”ni doldurarak ekleyeceklerdir. Kesintiye tabi olmayan ücretlerini yıllık beyanname ile beyan etmek zorunda olan ücretliler bu beyannameye diğer gelir unsurlarını da dahil etmeleri halinde asgari geçim indirimi, yıllık beyanname sadece ücret gelirlerine isabet eden gelir vergisinden mahsup edilecektir. Birden fazla işverenden kesinti yoluyla vergilendirilen ücret geliri elde edilmesi dolayısıyla ücret gelirinin yıllık beyanname ile beyan edilmesi halinde, yıl içinde işveren aracılığıyla asgari geçim indiriminden yararlanılması nedeniyle, yıllık beyanname asgari geçim indiriminden yararlanılması mümkün değildir.

Ücretlerinden vergi kesintisi yapılan ve işverenler aracılığıyla yıl içinde asgari geçim indiriminden yararlanan mükelleflerin, kesintiye tabi ücret gelirlerini yıllık beyannameye dahil etmeleri halinde, beyan edilen gelir üzerinden hesaplanan vergiden, yıl içinde kendisine ödenen ücret üzerinden kesilen gelir vergisinin asgari geçim indirimi mahsup edilmeden önceki tutarı mahsup edilecektir. Böylelikle, kaynaktan vergileme sırasında ücretliye ödenmiş olan asgari geçim indirimi tutarlarının, yıllık beyanname üzerinden yapılan vergileme sonucunda da ücretlide kalması sağlanmış olacaktır.

Ücretlerinden yıl içinde gelir vergisi tevkifatı yapılmayan ve bu nedenle ücretlerini yıllık beyanname ile beyan etmek zorunda olan ücretliler, asgari geçim indirimi uygulamasından yararlanabilirler. Elde ettikleri ücret gelirleri yıl içinde tevkifata tabi tutulmadığı için yıllık beyanname veren dar mükelleflerinde bu sistemden yararlanmaları mümkün değildir. Yıllık beyanname veren ücretlinin asgari geçim indiriminden yararlanması ihtiyari bir durum olup, asgari geçim indiriminden faydalanmak isteyen ücretlinin, “Aile Durumu Bildirimi”ni doldurarak yıllık beyannameye eklemesi gerekmektedir. Örneğin 2016 yılında elde ettiği tevkifatsız ücret geliri nedeniyle yıllık beyanname üzerinden sistemden yararlanmak isteyen bir ücretli «Aile Durumu Bildirimi»ni doldurarak, yıllık gelir vergisi beyannamesine ekleyecek ve bu bildirim, beyanname verme süresi içinde (Mart 2017) bağlı olduğu vergi dairesine verecektir. Yıllık beyanname ücret gelirine isabet eden gelir vergisi tutarı, asgari geçim indirimi tutarından düşük olması durumunda, ücret gelirine isabet eden vergi kadar kısım mahsup edilecek, mahsup edilemeyen asgari geçim indirimi tutarının vergi dairesi tarafından mükellefe iade edilmesi mümkün değildir.

3.24. Engellilik İndiriminden Yararlanan Ücretlilerde Asgari Geçim İndirimi Uygulaması

Engellilik indiriminden yararlanan bir ücretlinin, indirim nedeniyle gelir vergisi matrahının kalmaması durumunda gelir vergisi tevkifatı yapılamayacağı için asgari geçim indirimi uygulamasından yararlanması mümkün değildir. Asgari geçim indirimi uygulamasında esas olan, ücretlinin vergi matrahının doğması ve bu matrah üzerinden de gerçek usulde gelir vergisi tevkifatının yapılmış olmasıdır. Ancak, engellilik derecesine göre engellilik indirimi uygulaması sonrasında ücretlinin gelir vergisi matrahının kalması veya hizmet erbabına aylık maaş ödemesi dışında vergiye tabi diğer ödemelerin yapılması durumunda, yapılan gelir vergisi tevkifatını aşmamak üzere, ücretlinin asgari geçim indiriminden yararlanması mümkün bulunmaktadır. Engellilik indiriminden yararlanan ücretlinin gelir vergisi matrahı hesaplanırken engellilik indirimi düşülecek, kalan gelir vergisi matrahı üzerinden hesaplanan gelir vergisi tutarından da yıllık asgari geçim indirimi tutarının 1/12'si mahsup edilecektir. İndirilecek tutar, kalan gelir vergisi tutarını aşmayacak ve asgari geçim indirimi farkı diğer dönemlerde de değerlendirilmeyecektir.

Örnek 5: Eşi ücretli olarak çalışan, 2 çocuğu olan ve 2. derece engellilik indiriminden faydalanan asgari ücretli Mükellef (A)'nın, Ocak/2017 ayı asgari geçim indirimi tutarı şu şekilde hesaplanacaktır.

2017 Yılında asgari ücretin yıllık brüt tutarı (1.777,50 X 12=)	21.330 TL
Mükellefin asgari geçim indirimi oranı - Mükellefin kendisi için %50 - Mükellefin çocukları için (%7,5 + %7,5) %15	% 65
Asgari geçim indirimine esas tutar (21.330 X% 65=)	13.864,5 TL
Asgari geçim indiriminin yıllık tutarı (13.864,5 X%15=)	2.079,67 TL

Hesaplanan yıllık tutarın 1/12'si olan (2.079,67/12=) 173,31 TL, aylık olarak hesaplanan gelir vergisi tutarından mahsup edilecektir. Bu ücretlinin Ocak/2017 ayı için, asgari geçim indirimi mahsup işlemi aşağıdaki şekilde gerçekleştirilecektir.

2017 Yılı Ocak ayı brüt ücreti	1.777,50 TL
2017 Yılı Ocak ayı tevkifat matrahı	1.510,87 TL
2. Derece engellilik indirimi tutarı	470 TL
Engellilik indirimi düşüldükten sonra kalan tevkifat matrahı	1.040,87 TL

2017 Yılı Ocak ayı ücretinden hesaplanan gelir vergisi	156,13 TL
2017 Yılı Ocak ayı mahsup edilecek AGİ tutarı	173,31 TL
2017 Yılı Ocak ayı ödenecek gelir vergisi	-
2017 Yılı Ocak ayında yararlanılacak AGİ tutarı	156,13 TL

Gelir vergisi hesaplanırken %15 oranında sigorta primi ve işsizlik sigortası prim kesintisi yapılmıştır. 2017 yılı Ocak ayı brüt ücreti olan 1.777,50 TL'den, $(1.777,50 \times \%15=)$ 266,63 TL sigorta primi ve işsizlik sigortası primi indirilecektir. Dolayısıyla 2017 yılı Ocak ayı tevkifat matrahı $(1.777,50-266,63=)$ 1.510,87 TL olacaktır. Bu ücretlinin gelir vergisi matrahı hesaplanırken engellilik indirimi de mahsup edilecek, engellilik indiriminin mahsubundan sonra kalan gelir vergisi matrahı üzerinden hesaplanan gelir vergisi tutarından da yıllık asgari geçim indirimi tutarının 1/12'si olan 173,31 TL mahsup edilecektir. Mahsup edilecek tutar hesaplanan gelir vergisi tutarını aşamayacağından ücretli yalnızca 156,13 TL'lik tutardan yararlanacak olup, kalan 17,18 TL'lik tutar sonraki dönemlere devredilemeyecektir.²⁴

3.25. Asgari Geçim İndirimi Uygulamasında Cezai Müeyyideler

Asgari geçim indirimi uygulamasında, ücretlilere ödenecek olan asgari geçim indirimi tutarları, ücretlilere ödenen aylıklardan kesilen gelir vergisinden mahsup edilmek suretiyle ücretliye yansıtıldığından, haksız yere asgari geçim indirimi tutarının mahsup edilmesi durumunda ödenmesi gereken gelir vergisi tutarı azaltılmış olacağından, bu durumda vergi ziyayı oluşabilmektedir. Bunlardan birincisi, ücretliler tarafından işverene verilen Aile Durumu Bildiriminin yanlış doldurulması sonucunda vergi ziyayı meydana gelebilecektir. Bir diğer nedende işverenler tarafından çalışana ilgili aylarda ödenmediği halde aylık ve üç aylık muhtasar beyannamede asgari geçim indirimi tutarının mahsup edilmesidir. Ayrıca, birden fazla işverenden ücret alan ücretlinin her bir işverenden aynı anda bildirimde bulunup, bu sistemden yararlanması durumunda da yersiz alınan asgari geçim indirimi tutarı nedeniyle vergi ziyayı oluşacaktır. Asgari geçim indirimine ait tutarların gerek işveren tarafından ücretliye ödenmemesi gerekse de ücretlinin medeni durumuna ilişkin yanlış bilgi vermek suretiyle daha yüksek oranda yararlanması 213 sayılı Vergi Usul Kanunu açısından cezai işlemlerin yapılmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla, hem işveren hem de ücretli açısından cezai sorumluluk söz konusu olabilmektedir.

Sonuç olarak, asgari geçim indirimine ait tutarların gerek işveren tarafından

24 Ücret Geliri Elde Edenler İçin Vergi Rehberi 2017, Yayın No: 246 (www.gib.gov.tr/Rehberler/GVK).

ücretliye ödenmemesi gerekse de ücretlinin medeni durumuna ilişkin yanlış bilgi vermek suretiyle daha yüksek oranda yararlanması 213 sayılı Vergi Usul Kanunu açısından cezai işlemlerin yapılmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla, hem işveren hem de ücretli açısından cezai sorumluluk söz konusu olabilecektir. Bu durumla ilgili olarak Vergi Usul Kanununun 341 inci maddesinde; *“Vergi ziyai, mükellefin veya sorumlunun vergilendirme ile ilgili ödevlerini zamanında yerine getirmemesi veya eksik yerine getirmesi yüzünden verginin zamanında tahakkuk ettirilmemesini veya eksik tahakkuk ettirilmesini ifade eder. Şahsi, medeni haller veya aile durumu hakkında gerçeğe aykırı beyanlar ile veya sair suretlerle verginin noksan tahakkuk ettirilmesine veya haksız yere geri verilmesine sebebiyet vermek de vergi ziyai hükmündedir. Yukarıdaki fıkralarda yazılı hallerde verginin sonradan tahakkuk ettirilmesi veya tamamlanması veyahut haksız iadenin geri alınması ceza uygulanmasına mani teşkil etmez.”* hükmü yer almaktadır. Aynı Kanunun 344 üncü maddesinde ise vergi ziyai suçunun işlenmesi halinde ne tür bir ceza verileceği belirtilmiştir. Buna göre vergi ziyai suçu işleyenlere, ziyaa uğrattıkları verginin bir katı tutarında vergi ziyai cezası kesilmektedir.

3.25.1. Haksız yere asgari geçim indiriminden yararlanan ücretliden bu tutarın geri alınması

Asgari geçim indirimi hesaplanırken eşin çalışıp çalışmadığı, herhangi bir gelirinin olup olmadığı ve çocukların durumuna ilişkin olarak (aksi tespit edilmediği sürece) ücretlinin beyanı esas alınmaktadır. Ücretlinin bu konularda yanıltıcı beyanda bulunmak suretiyle, haksız olarak asgari geçim indiriminden yararlanması dolayısıyla da daha az vergi ödemesi halinde, haksız olarak yararlanan tutarlar 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun gereği ücretliden cezalı olarak tahsil edilecektir. Asgari geçim indiriminden haksız yere yararlanması, Vergi Usul Kanununa göre vergi ziyai cezasını gerektirmektedir. Ücretli haksız yararlandığı asgari geçim indirimi ile birlikte vergi ziyai cezasını da ödemek zorunda kalacaktır. Ayrıca, haksız yararlanan asgari geçim indirimi vergi ceza ihbarnamesinin kesinleşmesine kadar gecikme faizi uygulanacaktır. Ücretlinin muhtasar beyanname vermek zorunda olan veya olmayan bir işveren nezdinde çalışıyor olması izlenecek yöntem dışında karşılaşılabilecek ceza açısından herhangi bir fark bulunmamaktadır.

Genel bütçeye dahil dairelerde çalışan ücretlilerce, gerçeğe aykırı beyanda bulunmak suretiyle asgari geçim indirimi tutarının fazla hesaplanmasına neden olunması halinde, vergi/ceza ihbarnamesinin ücretliler adına düzenlenerek

tahsil işleminin buna göre yapılması gerekecektir. Haksız yararlanan asgari geçim indirimi nedeniyle eksik ödenen vergi tutarları, ilgili saymanlıklarca saymanlığın bağlı bulunduğu vergi dairelerine intikal ettirilerek ücretlilerden ihbarname kuralına göre cezalı olarak tahsil edilecektir. Bu vergi cezasından işverenlerin tahakkuk memurları da müteselsilen sorumlu olacaklardır. Muhtasar beyanname veren bir işveren bünyesinde çalışan ücretliye ilişkin cezai işlemler ise işverenin bağlı olduğu vergi dairesince gerçekleştirilecektir. Ancak, vergi/ceza ihbarnamesinin muhatabı işveren olacaktır. Öte yandan, haksız yararlanan tutarlar ücretlinin yanlış beyanından kaynaklanmışsa genel hükümler çerçevesinde işveren ödediği bu tutarları ücretliye yansıtabilecektir.

3.25.2. İşverenin Asgari Geçim İndirimi Tutarını Sehven Ücretliye Ödememesi/Eksik Ödemesi

Asgari geçim indirimi uygulamasında ücretlinin sorumluluğu, aile durumu-na ilişkin gerekli bildirim ve değişiklikleri zamanında işverene bildirmesidir. Bundan sonra, işverenin sorumluluğu başlamakta ve sehven ödenmeyen veya eksik ödenen bir tutar olduğunda çalışanın hakkı ortadan kalkmamakta ve eksik hesaplanan tutarın çalışana geçte olsa ödenmesi gerekmektedir. 265 seri no.lu GVGT'nin 6 ncı bölümünde ücretlilerin medeni durumları ve çocuk sayıları ile eşinin iş ve gelir durumu hakkında "Aile Durumu Bildirimi" ile işverenlerine bildirimde bulunmaları gerektiği belirtilmiştir. Buna göre, çalışanın "Aile Durumu Bildirimi"ni işverene zamanında vermiş olması halinde, işveren tarafından asgari geçim indiriminden sehven yararlandırılmadığı dönemler için gerekli düzeltme işlemleri yapılarak ilgiliye ödenmesi mümkün bulunmaktadır.

İşverenler tarafından hizmet erbabının ücret gelirlerinden kesilen gelir vergisinden mahsup edilen asgari geçim indirimi tutarının, o ayki ücretliye birlikte ücretliye nakden ödenmesi gerekir. Aksi takdirde, ücretliye nakden ödenmeyen asgari geçim indirimi, işverenler tarafından haksız yere yapılan bir mahsup işlemi niteliği taşıyacak ve tevkif suretiyle kesilen verginin bu tutar kadar olan kısmı, muhtasar beyanname ile eksik beyan edilmiş olacaktır. Bu nedenle, yukarıda belirtilen şekilde ücretliye nakden ödenmeyen asgari geçim indirimi o ayda eksik beyan edilmiş vergi tevkifatı olarak kabul edilerek, bu vergiler için de işverenler hakkında cezalı tarhiyat yapılacaktır.

3.26. 2016 Yılında İlave Asgari Geçim İndirimi Uygulaması

6753 sayılı Gelir Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla²⁵ 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununa eklenen geçici 86 ncı madde ile Ekim/2016 ayından itibaren ücretlerde Gelir Vergisi Kanununun 103 üncü maddesinde yazılı vergi tarifesi nedeniyle net ücretlerin 1.300,99 TL'nin altına düşmesi sonucu, sadece 1.300,99 TL ile bunun altına düşen tutar arasındaki farkın ilave asgari geçim indirimi yoluyla telafisine yönelik olarak düzenleme yapılmıştır. İlave asgari geçim indirimi uygulamasından, 2016 yılı Ekim, Kasım ve Aralık aylarına ilişkin net ücretleri Gelir Vergisi Kanununun 103 üncü maddesinde yazılı tarife nedeniyle 1.300,99 TL'nin altına düşen hizmet erbabı yararlanmış olup gelir vergisi tarifesi nedeniyle ücretlerinde düşüş olsa dahi net ücretleri 1.300,99 TL'nin altına düşmeyenler bu uygulamadan yararlanamamışlardır. Ayrıca, hizmet erbabının, ücret aldığı dönemde işe başlaması veya işten ayrılması, ücretsiz izin ve benzeri nedenlerle net ücretinin 1.300,99 TL'nin altına düşmesi durumunda ilave asgari geçim indirimi uygulanmayacaktır. İlave asgari geçim indirimi uygulamasına ilişkin ayrıntılı açıklamalar 294 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde yapılmıştır. 2017 yılı ve takip eden yıllarda da aynı durum söz konusu olması ve konu hakkında bir düzenleme yapılması durumunda ilave asgari geçim indirimi uygulaması söz konusu olabilecektir.

3.27. Asgari Geçim İndirimi Tutarının Haczedilip/Haczedilemeyeceği

İcra İflas Kanununun 82 nci maddesinde haczedilemeyecek mallar ve haklar sayılmış; "Kısmen Haczi Caiz Olan Şeyler" başlıklı 83 üncü maddesinde ise maaşların, tahsisat ve her nevi ücretlerin, intifa hakları ve hasılatın, ilama müstenit olmayan nafakaların, tekaüt maaşlarının, sigortalar veya tekaüt sandıkları tarafından tahsis edilen iratların, borçlu ve ailesinin geçinmeleri için icra memurunca lüzumlu olarak takdir edilen miktar tenzil edildikten sonra haczolunabileceği, ancak haczolunacak miktarın bunların dörtte birinden az olamayacağı belirtilmiştir. Görüldüğü üzere, asgari geçim indirimi, İcra İflas Kanununun 82 ve 83 üncü maddelerinde sayılmamıştır.

Öte yandan, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun "Haczedilemeyecek Mallar" başlıklı 70 inci maddesinde haczedilemeyecek mallar belirtilmiş olup; "Kısmen Haczedilebilen Gelirler" başlıklı 71 inci maddesinde ise aylıklar, ödenekler, her çeşit ücretler, intifa hakları ve hasılatı, ilama bağlı olmayan nafakalar, emeklilik aylıkları, sigorta ve emeklilik sandıkları tarafından bağlanan gelirlerin kısmen haczedilebileceği, ancak haczedilebilecek miktarın üçte bir ile dörtte bir arasında olacağı vurgulanmıştır. 25.10.2016 tarih ve 29871 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

4857 sayılı İş Kanununun 32 nci maddesinde ücret, “*Genel anlamda ücret, bir kimseye bir iş karşılığında işveren veya üçüncü kişiler tarafından sağlanan ve para ile ödenen bir tutardır.*” şeklinde tanımlanmıştır. **Ücret kavramı içine, çalışma sonucu elde edilen tüm gelirler dahil olmaktadır.** Alınan meblağa verilen isim de önemli değildir. Önemli olan ücretin niteliği, yani yapılan bir işin karşılığı olmasıdır. **İş Kanununun 35 inci maddesinde de işçinin aylık ücretlerinin dörtte birinden fazlasının haczedilemeyeceği belirtilmiştir.**

Görüldüğü üzere, söz konusu düzenlemelerde açıkça asgari geçim indirimi ile ilgili bir hüküm bulunmamaktadır. Bu açıdan asgari geçim indiriminin niteliğini açıklığa kavuşturmak gerekmektedir. Asgari geçim indiriminin statüsünü yorumlayabilmek içinise hesaplanma yöntemine bakmak gerekir. 265 seri nolu GVG'T’de örneklerle hesaplama yöntemleri açıklanmıştır. Genel Tebliğde, asgari geçim indiriminin yıllık tutarının, ücretlinin bir yıl boyunca faydalanaacağı net menfaat olduğu ve net ücret üzerinden anlaşmak suretiyle çalışanların da asgari geçim indiriminden yararlanacakları belirtilmiştir. Gelir İdaresi ücretlilere ödenen asgari geçim indirimi tutarlarının alınmaktan vazgeçilen gelir vergisi tutarı olduğunu belirterek, asgari geçim indirimi tutarlarının ücret kapsamında değerlendirilemeyecek olması nedeniyle net ücret veya net asgari ücret tutarına ilave edilmemesi gerektiği yönünde görüş vermektedir. Yukarıda bahsedilen kanunlar ile benzeri kanunlarda yer alan, rakamsal ölçütlerle ikramiye ve kıdem tazminatı gibi unsurların tespitinde asgari geçim indirimi tutarları ücret olarak değerlendirilmediğinden, söz konusu tutarların asgari net ücret veya net ücret tutarına ilave edilmesi mümkün değildir. Hesaplanan asgari geçim indirimi tutarının hiçbir kayıt ve şarta bağlı olmadan mutlak surette ücretliye ödenmesi gerekmektedir.

Gerek 6183 sayılı Kanun, gerekse de 2004 sayılı Kanun gereğince maaşlar ve her nevi ücretlerin en az 1/4’ü hacze konu olabilmekte iken, asgari geçim indirimi tutarlarının alınmaktan vazgeçilen vergi tutarı olarak değerlendirilmekte ve ücret olarak kabul edilmemektedir. Dolayısıyla, asgari geçim indirimi tutarının haczedilmesi mümkün değildir.²⁶

Asgari geçim indirimi, Devlet tarafından vazgeçilen vergi tutarı olduğundan, ücret olarak kabul edilemez. Bu nedenle, asgari geçim indirimi tutarının ücret ve tüm ek gelirler kapsamında haczi mümkün değildir.

26 İmdat Türkay, «150 Soruda Asgari Geçim İndirimi Uygulaması», TÜRMOB Yayınları 2013/4.

SONUÇ

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 32 nci maddesinde, ücretin gerçek usulde vergilendirilmesinde asgarî geçim indirimi uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Sermaye gelirlerine göre emeğe dayalı gelirlerin vergilendirilmesinde kullanılan bir yöntem olan asgari geçim indirimi avantajından, ücret seviyesi ne olursa olsun, medeni durumları aynı olan gerçek usulde ücret geliri elde eden tüm ücretliler aynı ölçüde yararlanmaktadır. Yani eşi çalışmayan ve dört çocuğu üzerinden sistemden yararlanan bir asgari ücretli ile aynı şartlarda eşi çalışmayan ve dört çocuğu bulunan ve örneğin on bin lira ücret alan bir ücretlinin alacağı asgari geçim indirimi tutarı aynı olmaktadır. Asgari geçim indirimi tutarının tespitinde ücretlinin gelirin elde edildiği tarihteki medeni hali ve aile durumu esas alınmaktadır. Dolayısıyla, sistemden yararlanacak ücretlilerin asgari geçim indirimi tutarının tespitinde ücretlinin ücret gelirini elde edildiği tarihteki medeni hali ve aile durumu esas alınmaktadır.

Ücretliler, medeni durumları ve çocuk sayıları ile eşinin iş ve gelir durumu hakkında Genel Tebliğ ekinde yer alan “Aile Durumu Bildirimi” ile işverenlerine bildirimde bulunacaklardır. Durumlarında herhangi bir değişiklik olması halinde (evlenme, boşanma, ölüm, doğum, çocukların yaş ve tahsil durumu vb.) bu değişiklikleri işverene bir ay içerisinde bildireceklerdir. Asgari geçim indirimi oranını etkileyen değişiklikler, söz konusu değişikliğin işverene bildirildiği tarih itibariyle uygulanacak olup, eşlerin her ikisinin de ücretli olması halinde çocuklar yalnızca sosyal güvenlik yönünden tabi oldukları eşin bildirimine dahil edilecektir.

Yıl içinde işyeri ve işvereni değişen ücretliler, yeni işyerlerinde veya işverenleri nezdinde çalışmaya başladıkları aydan itibaren asgari geçim indiriminden yararlanmaya devam edeceklerdir. Ayrıca, asgari geçim indirimi uygulamasının sorunsuz bir şekilde işlemesi için işverenler ve çalışanların sorumluluklarını eksiksiz yerine getirmesi gerekmekte olup özellikle işverenlerin çalışanlarına zamanında ödemedikleri asgari geçim indirimi tutarından dolayı vergi ziyana sebebiyet verebileceklerini unutmaması gerekmektedir. İşverenler tarafından çalışanlara ödenmesi gereken asgari geçim indirimi tutarının mutlak surette zamanında ödenmesi gerekmektedir. İşverenler tarafından çalışan ödenmediği halde muhtasar beyannamede mahsup edilen asgari geçim indirimi tutarları, ödenecek gelir vergisini haksız ve yersiz yere azaltmış olması nedeniyle vergi ziyana sebebiyet vereceğinden cezalı olarak işverenlerden geri alınacaktır. Benzer şekilde yanlış ve yersiz bildirimde bulunmaları sebebiyle haksız yere fazla asgari geçim indiriminden yararlandığı tespit edilen ücretlilerden de yersiz aldıkları asgari geçim indirimi tutarı cezalı olarak tahsil edilecektir.

Sonuç olarak sistemin doğru ve etkin çalışabilmesi çalışanların yaptığı beyanların doğru olmasına bağlı bulunmaktadır. Bu nedenle ücretlilerin, medeni durumları ve çocuk sayıları ile eşinin iş ve gelir durumu hakkında “Aile Durumu Bildirimini” işverenlerine doğru olarak zamanında vermeleri gerekmektedir. Ücretlinin durumlarında herhangi bir değişiklik olması halinde ise bu değişiklikleri işverene bir ay içerisinde bildirmeleri büyük önem taşımaktadır. Zira, asgari geçim indirimi oranını etkileyen değişiklikler, söz konusu değişikliğin işverene bildirildiği tarih itibarıyla uygulanacak olup zamanında yapılmayan bildirimler nedeniyle geçmişe dönük olarak işverenden asgari geçim indirimi talep edilmesi mümkün değildir.

KAYNAKÇA

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu

213 sayılı Vergi Usul Kanunu

265 seri nolu Gelir Vergisi Genel Tebliği

267 seri nolu Gelir Vergisi Genel Tebliği

272 seri nolu Gelir Vergisi Genel Tebliği

294 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği

www.gib.gov.tr/Rehberler/GVK) Ücret Geliri Elde Edenler İçin Vergi Rehberi 2017, Yayın No: 246

www.gib.gov.tr/Özelge Sistemi

İmdat Türkay, Asgari Geçim İndirimi Uygulaması, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara, Ocak/2008, s.88-89

İmdat Türkay, «150 Soruda Asgari Geçim İndirimi Uygulaması», TÜR-MOB Yayınları 2013/4

<http://www.gib.gov.tr/yardim-ve-kaynaklar/sikca-sorulan-sorular/asgari-gecim-indirimi>

İmdat Türkay, Soru ve Cevaplarla Asgari Geçim İndirimi Uygulaması I-VI, Yaklaşım, Haziran-Kasım/2011

İmdat Türkay, Asgari Ücret/Asgari Geçim İndirimi İlişkisi ve 2017 Yılı AGİ Tutarları, Yaklaşım, Şubat/2017

İmdat Türkay, 2017 Yılı Asgari Geçim İndirimi Uygulaması, Maliye Postası, Şubat/2017

İmdat Türkay, Ücretlilere 2017 Yılında Ödenecek AGİ Tutarları, Vergialgi.net